

**Møte tirsdag den 16. mai kl. 10**

President: H a n s J . R ø s j o r d e

D a g s o r d e n (nr.78):

1. Innstilling fra valgkomiteen om valg av et varamedlem til Norges Banks representantskap (Innst. S. nr. 171 (1999-2000))
2. Innstilling fra valgkomiteen om endring i Stortingets delegasjon for forbindelser med Europaparlamentet (Innst. S. nr. 172 (1999-2000))
3. Redegjørelse av kulturministeren om mediepolitikk
4. Debatt om utviklingsministerens redegjørelse om utviklingspolitikken (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 9. mai 2000)
5. Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godkjenning av beslutning i EØS-komiteen nr. 12/2000 av 28. januar 2000 om endring av vedlegg XIX til EØS-avtalen (forbrukervern) (Innst. S. nr. 157 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 42 (1999-2000))
6. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Siv Jensen og Jan Simonsen om å be Regjeringen skjerpe håndteringen av menneskesmugling (Innst. S. nr. 162 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:31 (1999-2000))
7. Referat

**Presidenten:** Stortingets president, Kirsti Kolle *Grøn-dahl*, og representantene Åse Gunhild Woie *Duesund*, Sverre *Myrli*, Anne Enger *Lahnstein*, Trond *Helleland*, Are *Næss*, Harald T. *Nesvik* og Ola *Røtvei*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Hedmark fylke, Ida Marie *Løvlien*, har tatt sete.

Fra representanten Ingvald *Godal* foreligger meddelelse om at den innvilgede permisjonssøknad for dagene 18. og 19. mai er trukket tilbake. – Denne meddelelse tas til etterretning.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om forlengelse av permisjon for representanten Anders *Hornslie* til å gjelde til og med 19. mai
- fra Kristelig Folkepartis stortingsgruppe om permisjon for representanten Are *Næss* i dagene 18. og 19. mai for å delta på den fjerde nordisk-baltiske kongress om infeksjonssykdommer i regi av Nordisk Råd, i Tallinn i Estland.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Hordaland fylke: Kurt-Arne *Langeland*

For Oslo: Kai *Ekanger*

**Presidenten:** Kai Ekanger er til stede og vil ta sete.

*Valg av settepresidenter*

**Presidenten:** Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møter i inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresidenter.

**Carl I. Hagen (Frp):** Jeg tillater meg å foreslå Per Ove Width og Øyvind Korsberg.

**Presidenten:** Per Ove Width og Øyvind Korsberg er foreslått som settepresidenter. – Andre forslag foreligger ikke, og Per Ove Width og Øyvind Korsberg anses enstemmig valgt som settepresidenter for inneværende ukens møter.

Statsråd Ellen Horn overbrakte 5 kgl. proposisjoner (se under Referat).

**Presidenten:** Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at formiddagens møte – om nødvendig – fortsetter utover den reglementsmessige tiden, kl. 15.00, til dagens kart er ferdig behandlet. – Ingen innvendinger er kommet mot dette, og det anses vedtatt.

For ordens skyld vil presidenten peke på at det i dag er 16. mai, og ser dette i sammenheng med det som nettopp ble vedtatt.

## S a k n r . 1

*Innstilling fra valgkomiteen om valg av et varamedlem til Norges Banks representantskap* (Innst. S. nr. 171 (1999-2000))

**Presidenten:** Ingen har bedt om ordet.  
(Votering, se side 3105)

## S a k n r . 2

*Innstilling fra valgkomiteen om endring i Stortingets delegasjon for forbindelser med Europaparlamentet* (Innst. S. nr. 172 (1999-2000))

**Presidenten:** Ingen har bedt om ordet.  
(Votering, se side 3105)

## S a k n r . 3

*Redegjørelse av kulturministeren om mediepolitikk*

**Statsråd Ellen Horn:** Vi lever midt i en medierevolusjon. Den berører oss alle – hele tiden. For de aller eldste blant oss er endringene i mediene et speilbilde av de endringene som har skjedd i hele samfunnet.

For 50 år siden var fjernsynet ikke innført, og vi hadde bare NRKs ene radiokanal – og den hadde pause om natten. Vår felles fredagsunderholdning var hørespill med herrene Dickie Dick Dickens og Cox, mens Rolf

Kirkvaag fra Store Studio trollbandt oss alle på lørdagskvelden. Vi hadde omtrent like mange dagsaviser som vi har i dag, og de fleste avisene hadde en klar partipolitisk tilhørighet. Kringkastingssendinger fra andre land var bare mulig på langbølge og mellombølge, og da med temmelig dårlig kvalitet. Det er mange av oss som stiftet det første bekjentskapet med popmusikken gjennom Radio Lux på Radionettes reiseradio og etter hvert på Tandbergs Sølvsuper. Kinoene var den fremste formidleren av billedmessige impulser fra andre land, og kino-besøket var høyt.

I dag har NRK to riksdekkende fjernsynskanaler, tre riksdekkende radiokanaler, regionale sendinger i fjernsyn og radio og flere spesialiserte radiotilbud. Vi har TV 2, P4, et stort antall lokalradioer og mer enn 25 lokal-TV-stasjoner. Dessuten har mer enn 650 000 norske husstander tilgang til mange utenlandske fjernsynsstasjoner gjennom kabel og parabol. Avisene holder sin stilling i antall, men den partipolitiske tilknytningen er stort sett borte, og den lokale konkurransen mellom aviser blir mindre og mindre. Nordmenn holder stillingen som et av verdens mest avislesende folk. Folk går fortsatt på kino, men kinobesøket blir lavere. I nordisk sammenheng er kinobesøket likevel fortsatt høyt her i landet. Men det er ikke først og fremst norsk film vi ser. I 1999 hadde norsk film bare en markedsandel på ca. 9 pst. på kino, og 10 norske mot 123 amerikanske filmer hadde premiere.

Vi er på vei inn i en medie verden preget av digital teknologi. Medielandskapet i 2010 vil kunne være dramatisk annerledes enn i dag, bl.a. fordi de analoge sender-nettene vi har i dag, da antakelig vil være slått av i mange europeiske land. Globaliseringen og kommersialiseringen av deler av mediene vil antakelig fortsette, og dette er en utvikling vi i Norge ikke kan skjerme oss mot eller regulere bort, om vi skulle ha ønsket det. Vår informasjonssinnhenting vil i fremtiden i stor grad være nettbasert, og nye typer medier vil utvikle seg, enten som en sammensmelting mellom de mediene vi kjenner i dag, eller gjennom helt nye medier som vi i dag bare ser konturene av. Denne utviklingen gir en enorm økning i enkeltmenneskets mulighet for tilgang på informasjon, kunnskap og underholdning, og gir mer enn tidligere samtidig en uant mulighet for å ytre seg. Utviklingen bidrar til å styrke ytrings- og informasjonsfriheten, men stiller oss også overfor en rekke utfordringer. Mangfoldet i mediene og den digitale teknologi vil føre til fragmentering av publikum, og dermed av den offentlige debatt og den demokratiske prosess. Samtidig er det all grunn til å understreke usikkerheten ved utviklingen. Det kan godt hende at det tradisjonelle fjernsynsapparatet også er det sentrale underholdningsapparat i norske stuer i 2010.

Ikke alle vil ha de samme mulighetene til å benytte seg av den nye teknologien, og vi vil kunne få nye skillerlinjer i samfunnet.

IT-kompetanse er ulikt fordelt i befolkningen. De unge, de med høyere utdanning og de med høy inntekt er i dag vinnerne i IT-samfunnet. Vi må derfor tilstrebe at alle lag av befolkningen får mulighet til opplæring i og bruk av de nye mediene uavhengig av kjønn, alder og

bakgrunn. En landsdekkende infrastruktur må til for å sikre at hele befolkningen kan få nytte godt av det digitale mediesamfunnet.

Fjernsynet er det medium som antakelig står overfor de største utfordringene som følge av digitalisering og globalisering. Hvilken plass vil allmennkringkasterne ha i fremtidens fjernsynsverden? Vil disse kanalene fysisk sett nå fram til sitt publikum, og vil de klare å konkurrere om publikums oppmerksomhet? Og hva vil innholdet i disse kanalene være? Vil vi drukne i lettere underholdning, eller vil det fremdeles være rom for det fordypende og for refleksjonen? Vil det angloamerikanske dominere, eller vil det fremdeles være rom for programmer produsert med grunnlag i norsk kultur og samfunnsforhold? Svaret kan vi ikke gi, men dette illustrerer hvilke utfordringer vi står overfor.

Også pressen står overfor betydelige utfordringer som følge av den teknologiske, økonomiske og markedsmessige utviklingen, både på kort og lang sikt. Vil vi i fremtiden lese våre aviser i digital form, eller vil papiravisene overleve – kanskje i en annen form enn den vi i dag kjenner? Og hvordan vil dagens unike lokalavisflora se ut på lengre sikt?

Filmproduksjon er kostbart, både i Europa og i Hollywood. Markedene for filmer produsert i europeiske land er stort sett begrenset til hjemmemarkedet. De fleste land i Europa er små språksamfunn. Dette betyr at inntjeningsvevnen for de aller fleste europeiske filmer er langt lavere enn kostnadene. Digitalisering av deler av filmproduksjonen vil muligens kunne redusere produksjonskostnadene noe, men for filmsektoren innebærer den digitale utviklingen først og fremst nye muligheter gjennom økt etterspørsel etter innhold.

Det er viktig for meg først å understreke at målene for mediepolitikken er langsiktige, mens aktørenes rammebetingelser endres kontinuerlig. Globaliseringen, den teknologiske utviklingen og endringer i mediemarkedene er krefter som i stadig raskere tempo endrer rammevilkårene.

Dette gir betydelige utfordringer for den offentlige mediepolitikken, og gjør at virkemidler og regelverk raskt må revurderes. Regjeringen legger vekt på å utnytte mulighetene de nye mediene bringer uten at de demokratiske og kulturelle verdier undergraves.

Regjeringens fremste mål på mediesektoren er å sikre ytringsfriheten og informasjonsfriheten. Mediemangfold er en viktig forutsetning for den offentlige samfunnsdebatt og for at allmennheten skal ha mulighet til å bli hørt – og til å ytre seg. Eierkonsentrasjon og uheldig ensretting i mediesektoren bør begrenses.

En annen viktig målsetting er å bevare norsk språk og kultur. Jeg vil derfor understreke betydningen av innholdsproduksjon med utgangspunkt i norsk kultur og norske verdier. Regjeringen ser det som viktig å bevare en sterk dagspresse og handlekraftige allmennkringkastere. De næringsmessige mulighetene som følger av den økende internasjonale etterspørselen etter medieinnhold, må utnyttes, både innenfor film- og fjernsynsproduksjon.

Betydningen av mediens frie stilling kan ikke overvurderes. Det er Regjeringens mål at mediene skal ha så stor frihet som mulig. Mediene må selv være de fremste pådrivere for å holde et høyt etisk nivå og for å realisere ytringsfriheten. De må også gi publikum reell mulighet til å delta i den offentlige debatten. Den nye informasjonsteknologien gir den alminnelige kvinne og mann uante muligheter, men legger samtidig stort ansvar på aktørene for å opprettholde etablerte etiske verdier. For å sikre mediene så stor frihet som mulig bør styringen begrenses til det som er strengt nødvendig i et demokratisk samfunn. Digitaliseringen vil føre til at kapasiteten til radio- og TV-sendinger i kjente og ukjente medier øker dramatisk. Begrunnelsen for detaljert regulering og styring vil trolig svekkes.

Gjennom markedet alene kan vi likevel ikke oppnå våre mediepolitiske mål. Det er derfor nødvendig at samfunnet tar i bruk formålstjenlige styringsverktøy. Vi må søke å unngå en utvikling der reklame- og sponsormidler fullstendig styrer programprofil og prioriteringer i allmennkringkastingskanalene. Regjeringen vil sikre at NRK forblir lisensfinansiert og reklamefri. Allmennkringkasterne må styrke bruken av norsk og samisk språk, av norsk kultur og sendinger for barn.

Avisene er vårt eldste, men fremdeles viktigste forum for opplysning, meningsutveksling og debatt om samfunnsproblemer. Eksistensen av slike offentlige fora er en forutsetning for reell ytringsfrihet og demokratisk deltakelse. Ofte når et nytt medium har oppstått, har dommedagsprofeter spådd undergangen for avisene. Nå, etter gjennombruddet for de nye elektroniske mediene, kommer spådommen igjen. Det er likevel min faste overbevisning at avisene vil beholde sin betydning i overskuelig fremtid. Regjeringen ønsker derfor å sikre at dagspressen beholder sin sterke stilling i det norske mediebildet.

I økende grad fattes beslutninger med konsekvenser for de norske mediene og mediepolitikken på den internasjonale arena, og internasjonalt samarbeid er påkrevd. Regjeringen legger betydelig vekt på et omfattende og nært samarbeid innenfor EØS-avtalens rammer. Det vil også bli satset på samarbeid innenfor Europarådet, på opphavsrettsfeltet gjennom FN-organisasjonen WIPO og gjennom de pågående forhandlinger i Verdens Handelsorganisasjon, WTO.

La meg kort redegjøre for enkelte konkrete spørsmål.

I 1999 økte eierinteressene til de tre største medieselskapene innenfor dagspressen noe. Utviklingen nasjonalt og internasjonalt viser at markedet ikke er tilstrekkelig for å ivareta de samfunnspolitiske mål på dette området. En viss regulering er derfor nødvendig.

Eierskapsloven, som nå har virket et drøyt år, er et sentralt mediepolitisk virkemiddel. Eierskapstilsynet har en lovbestemt uavhengighet. Grunnlaget for tilsynets vurderinger er om medieforetakenes eierposisjon påvirker ytringsfriheten i det relevante nasjonale, regionale eller lokale markedet.

Lovens virkeområde er begrenset til presse og kringkasting. Da Stortinget behandlet saken i 1997, bad et flertall Kulturdepartementet om å foreta en løpende vur-

dering av utviklingen innenfor nye medier og å vurdere om loven også bør omfatte erverv av eierandeler i elektroniske medier. Regjeringen mener det nå er nødvendig å få fortgang i dette arbeidet, og jeg vil be Eierskapstilsynet om å utarbeide en betenkning om hvordan dette kan gjøres. Regjeringen vil samtidig vurdere unntak i ervervsloven for mediesektoren for å unngå dobbeltregulering. Regjeringen er også innstilt på at de særlige reglene om eierskap i lokalkringkasting, P4 og TV 2 oppheves. Eierskapsloven bør være det eneste, sentrale regelsett på området.

NRK, TV 2 og P4 er forpliktet til å drive sin programvirksomhet etter prinsippene for allmennkringkasting. Allmennkringkastingsrådet har som oppgave å gi departementet råd om at prinsippene følges. Jeg vil her bare presentere noen hovedkonklusjoner basert på 1999-rapporten.

Jeg konstaterer at NRKs tre riksdekkende radiokanaler samlet gir et tilfredsstillende allmennkringkastingstilbud. En innvending fra Allmennkringkastingsrådet er imidlertid at det ikke tilbys sendinger på minoritetsspråk på riksnettet. Også NRKs fjernsynstilbud fyller i hovedsak kravene om allmennkringkasting. Rådet uttaler imidlertid at NRK må være varsom med utstrakt programmessig deling mellom de to fjernsynskanalene så lenge dekningsgraden for NRK2 er lav i deler av landet. Når det gjelder nynorskandelen, mener rådet den er for lav i NRK1, P1 og P2. Dette vil jeg ta opp med NRK.

Etter rådets oppfatning er P4s virksomhet ikke forenlig med de kravene som bør stilles til en allmennkringkaster. Rådet viser her bl.a. til manglende bredde i programtilbudet. Kanalen har nå etterkommet kravet om program på samisk, men rådet finner det ikke tilfredsstillende at kanalen bare har programtilbud for barn i helgene. Jeg har allerede bedt om en redegjørelse fra P4 for hvordan man vil tilpasse programpolitikken til de kravene som er nedfelt i konsesjonen.

TV 2 ser nå ut til å ta sine allmennkringkastingsforpliktelse noe mer alvorlig. Barneprogrammene har økt, og det samme gjelder tilbudet til den samiske befolkningen. Rådet påpeker imidlertid at det fortsatt er behov for å styrke flere programkategorier.

Dagspressen har de siste årene stått overfor teknologiske og markedsmessige endringer. Dette, sammen med de senere års kutt i pressestøtten, har gjort det nødvendig å gå gjennom de pressepolitiske mål og virkemidler på nytt. Jeg ser med forventning frem til Dagspresseutvalgets innstilling, som kommer om noen dager.

Pressestøtten har siden opprettelsen i 1969 bidratt til å opprettholde det unike norske avismønsteret. Jeg vil ikke forskuttere resultatet av behandlingen av Dagspresseutvalgets innstilling, men for Regjeringen er det viktig å sikre dagspressen rammebetingelser som setter den i stand til å oppfylle sin viktige samfunnsoppgave.

TV 2s konsesjon utløper i 2002. TV 2 har bedt Kulturdepartementet om samtaler om en forlenget konsesjon for nåværende konsesjon utløper. Selskapets nåværende konsesjon garanterer ikke fornyelse, men angir at «fornyelse vil være det normale» under visse forutsetninger.

Det ble nylig reist spørsmål om hvorvidt EØS-avtalen pålegger oss en forpliktelse til å kunngjøre konsesjonen. Jeg har fått juridisk ekspertise til å se nærmere på dette spørsmålet. Konklusjonen disse ekspertene har kommet til, er at EØS-avtalens ikke-diskrimineringsprinsipp *kan* innebære at staten har plikt til å lyse ut konsesjonen. Etter dette har jeg kommet til at konsesjonen bør lyses ut. Jeg vil understreke at staten ikke må ha tatt stilling til TV 2s konsesjon før i mars 2002. Det er derfor tid til å gjennomføre en åpen utlysingsprosess. Jeg vil sørge for at konsesjonen blir lyst ut i nær fremtid.

Konsesjonen har hatt betydelig verdi for selskapets eiere. Det er derfor naturlig at staten krever motytelser fra det selskapet som i fremtiden skal inneha konsesjonen. Jeg ser for meg at slike motytelser skjer på to måter. For det første må konsesjonæren forplikte seg til å drive sin programvirksomhet fullt ut i tråd med prinsippene om allmennkringkasting. For det andre bør konsesjonærene forplikte seg til økonomiske ytelser til norsk fjernsynsproduksjon som ikke uten videre kan gjøres på markedets premisser.

Mot slutten av neste år utløper inneværende konsesjonsperiode for lokalradio. Det er allerede nå nødvendig å starte forberedelsene til neste periode. Norsk Lokalradioforbund har gitt uttrykk for at den nåværende konsesjonsperioden bør forlenges med tre år. Forbundet begrunner dette med at den ventede overgang til digital radio vil skape mye turbulens for hele sektoren. Jeg anser ikke dette som en hensiktsmessig løsning. Foreløpig går utviklingen av digital radio sent, og det er usikkert om situasjonen vil være klarere om tre år. I tillegg tror jeg det vil være sunt for bransjen at det med jevne mellomrom blir lagt til rette for at nye radioer kan bli etablert. Jeg vil derfor be Statens medieforvaltning om å kunngjøre en ny konsesjonsrunde så snart som mulig. Mitt inntrykk er at nåværende prinsipper for konsesjonstildeling fungerer tilfredsstillende, og vi legger ikke opp til vesentlige endringer i rammevilkårene.

Da Stortinget behandlet meldingen om digitalt fjernsyn, ble Kulturdepartementet bedt om å vurdere om det er mulig å bygge ut et eventuelt jordbundet nett med minst tre multipleksere. Post- og teletilsynet har nå klargjort at dette er mulig. Lokal-TV kan integreres i et slikt nett. Post- og teletilsynets ferske analyser viser at det også er ledige analoge TV-frekvenser, særlig på Vestlandet og nordpå. Jeg er innstilt på at disse bør stilles til disposisjon for eventuelle Liebhabere etter en kunngjøringsprosess. Samtidig må NRK få anledning til å utvide dekningen av NRK2.

Norkring AS har signalisert at de ønsker å bygge ut et digitalt bakkenett med opp mot 80 pst. befolkningsdekning for egen regning og risiko. Jeg kan ikke se at en slik løsning er i strid med Stortingets behandling av digital-TV-meldingen. Jeg er innstilt på denne løsningen, forutsatt at NRK og TV 2 sikres tilfredsstillende kapasitet. Det vil ikke være aktuelt å stenge de analoge senderne før hele befolkningen kan motta digitalt fjernsyn uavhengig av teknologisk plattform.

Konvergensutvalget foreslo i sin utredning fra juni 1999 en endret ansvarsdeling mellom tele- og kringkas-

tingslovene. Teleloven skal etter forslaget rendyrkes som en lov om distribusjon, mens kringkastingsloven i større grad bør være en lov som regulerer innhold av medietjenester. Bakgrunnen for dette forslaget var særlig at konvergensutviklingen fører til at de tekniske skillene mellom ulike nett blir mindre. Dette skaper behov for et mer helhetlig perspektiv på reguleringen, ved at regulering av nett skjer i regi av teleloven, mens regulering av innhold skjer i annet lovverk, f.eks. kringkastingsloven. Jeg vil fremheve viktigheten av at konvergensproblematikken blir fulgt opp, og at det næringspotensial som følger av denne utviklingen, utnyttes. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med saken.

Videre vil det bli tatt initiativ til en gjennomgang av film- og videogramloven med sikte på å utvikle et lovverk som er tilpasset både fysisk og elektronisk omsetning av videogrammer.

En offensiv satsing på norsk filmproduksjon vil stå sentralt for Regjeringen i tiden fremover. Vi ønsker et levende og aktivt produksjonsmiljø med åpne rekrutteringskanaler. Sektorens ressursutnyttelse og inntjenings-evne må styrkes. Nye tiltak bør vurderes for å øke antallet kvalitetsproduksjoner heller enn å øke andelen statsstøtte til det enkelte prosjekt. Jeg vil oppmuntre tiltak som premierer egenkapital og gjør bransjen mer attraktiv for private investeringer. Arbeidet med omlegging av støtteordningene og støtteforvaltningen er omfattende. Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag til endringer i budsjettproposisjonen for 2001.

De utfordringer kommunikasjonsteknologien medfører for vårt språk og vår kultur, deler vi med de fleste andre europeiske land og små land. Her er det viktig å søke alliansepartnere og ikke minst å ikke bli seg selv nok. Det er bl.a. gjennom vekselvirkningen mellom egen og fremmede kulturer at samfunnet og kulturen utvikler seg.

Norge deltar gjennom EØS-avtalen i EU-programmet MEDIA II. Programmet avsluttes i år og vil bli etterfulgt av MEDIA Plus. På bakgrunn av de svært gode erfaringene vi har med MEDIA II, bør Norge delta i MEDIA Plus. Spørsmålet vil bli forelagt Stortinget når forhandlingene er gjennomført.

Den tiltakende globaliseringen av økonomien er svært merkbar i mediemarkedet. I stadig større grad legges premissene for mediepolitikken utenfor landets grenser. Regjeringen vil arbeide for å realisere mediepolitiske mål også i internasjonale fora.

De viktigste internasjonale beslutningene for mediene treffes innenfor rammen av EØS-avtalen. Jeg vil sørge for at Norge deltar så aktivt som mulig i europeiske fora, og at norske synspunkter blir fremmet overfor EU.

EUs TV-direktiv, som inngår i EØS-avtalen, setter visse rammer for medlemslandenes regulering av kringkastingsfeltet. Direktivet har som hovedprinsipp at det land som mottar fjernsynssendinger fra andre EØS-land, ikke kan begrense mottak eller videresending av disse. Det gjelder imidlertid generelt visse unntak, bl.a. kan et land nekte videresending av pornografiske eller voldelige programmer dersom de er i strid med mottakerlandets regler.

TV-direktivet tillater imidlertid ikke at et medlemsland begrenser videresending av alkoholreklame i TV-sendinger fra et annet EØS-land. Norge har til nå hatt et særskilt unntak. Det er nå forhandlet frem et nytt unntak, slik at Norge kan videreføre forbudet mot alkoholreklame i sendinger rettet mot Norge. I praksis får dette betydning for alkoholreklame på TV3s sendinger til Norge. Det nye unntaket ble innlemmet i EØS-avtalen av EØS-komiteen 31. mars i år. I og med at det nye unntaket ikke svekker muligheten for å videreføre norsk alkoholpolitikk og norske regler på området, er dette et godt resultat.

EU er i ferd med å gjennomføre en total gjennomgang av reguleringsene av distribusjonsnett for kommunikasjonstjenester. Et av utgangspunktene for denne gjennomgangen er at reguleringen av innhold skal skilles fra reguleringen av distribusjonsnettene, som Konvergensutvalget foreslo. I tillegg ønsker EU et samlet, teknologinøytralt regelverk. Bakgrunnen for dette er at den tekniske utvikling fører til at nettene blir mer og mer like.

Reguleringen av distribusjonsnett reiser viktige kulturpolitiske problemstillinger. Jeg er bekymret for at telemyndighetene i EU vil fokusere mer på telepolitiske og konkurransemessige hensyn enn på de kulturpolitiske. Reguleringen av digitale portvakter, f.eks. dekodere og elektroniske programguider, er ett eksempel på at dette kan være en for snever innfallsvinkel. Disse portvaktene fungerer som mellomledd mellom kringkasterne og den enkelte seer i digitalt fjernsyn. Jeg er bekymret for at de som har kontroll over portvaktene, vil kunne utnytte sin posisjon til f.eks. å svekke allmennkringkasternes tilgang til seerne. Vi bør ha et regelverk som så langt det er mulig, sikrer åpne løsninger for dekodere. Uansett må vi søke å sikre at norske allmennkringkastere ikke utelukkes fra norske seere. Jeg mener også at vi bør påse at norske allmennkringkastere sikres plass på første side i de elektroniske programguidene. Hvis dette ikke skjer, er det en klar risiko for at oppslutningen om norsk allmennkringkasting svekkes, noe som vil ha klare negative kulturpolitiske konsekvenser. Hvis aktørene ikke blir enige om dette, er jeg innstilt på raskt å fremme forslag om nødvendig regulering.

Et annet eksempel er presset mot de frekvenser som i dag er avsatt for kringkasting. Innen EU er det krefter som ivrer for at frekvenser i større grad bør være gjenstand for omsetning basert på brukernes betalingsvillighet. Jeg er redd for at kringkastingssektoren kan bli den tapende part i slike budrunder. Disse eksemplene illustrerer at det som i EU er definert som telepolitikk, også har viktige kulturpolitiske sider. Regjeringen vil sikre at også de kulturpolitiske hensyn på teleområdet blir ivaretatt.

Vi står overfor nye forhandlingsrunder om tjenestehandel i Verdens Handelsorganisasjon. For tiden arbeides det med å legge opp strategien for forhandlingene på det audiovisuelle tjenesteområdet. Jeg ønsker først og fremst å sikre at programkvotestemmelsene og støtteprogrammene for sektoren kan fortsette, bl.a. også i tråd med nordisk og europeisk samarbeid.

Det er omfattende kultur- og mediepolitiske utfordringer som følge av digitaliseringen. Som jeg allerede har

vært inne på, vil digitaliseringen av nettene og utbredelsen av bredbåndsteknologi bl.a. medføre en dramatisk økning av kanal- og medietilbudet.

Etter min mening er det de innholdsmessige utfordringene som er størst og viktigst. Den økte etterspørsel etter innhold å fylle de nye kanalene med krever en bevisst satsing på audiovisuelle produksjoner dersom vi skal klare å opprettholde målsettingen om å bevare norsk språk og kultur. Regjeringen er opptatt av å unngå en utvikling der det bredere fjernsynstilbudet forringes av masseprodusert utenlandsk underholdning og utstrakt bruk av reprisesendinger. Vi er innstilt på å prioritere en stabil norsk innholdsproduksjon av høy kvalitet. Publikum må sikres et godt tilfang av informasjon og underholdning gjennom mediene. Det er nå vi må handle for å legge grunnen for industriens muligheter i det neste tiåret.

Jeg vil sørge for at satsingen på norskprodusert film og audiovisuelle produksjoner gjennom støtte- og stimuleringsordninger fortsetter. Det er likevel nødvendig med en omfattende omlegging og effektivisering av støtteordningene og forvaltningen av disse.

Det ligger store utfordringer foran oss. Dette har sammenheng med utviklingen i Norge og internasjonalt og med teknologiutviklingen. Vi må være villig til å erkjenne behovet for raske endringer både i holdninger og i regulering. Regjeringen tilstreber en mediepolitikk som gir aktørene størst mulig ansvar og frihet, samtidig som reguleringen av feltet bør begrenses til det som er nødvendig for at viktige samfunnsmessige og kulturelle mål kan oppnås. På denne måten kan vi ruste oss til å møte både kjente og ukjente utfordringer på medieområdet, og samtidig sikre kontinuiteten i den offentlige mediepolitikken.

L o d v e S o l h o l m hadde her teke over presidentplassen.

**Presidenten:** Presidenten gjør framlegg om at utgreiinga blir lagd ut til handsaming i eit seinare møte i Stortinget, og ser det som vedteke.

#### S a k n r . 4

*Debatt om utviklingsministerens redegjørelse om utviklingspolitikken (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 9. mai 2000)*

**Presidenten:** Etter ønske frå utanrikskomiteen vil presidenten gjere framlegg om at lengste taletid for hovudtalarane for kvar partigruppe samt medlemmer av Regjeringa blir sett til 10 minutt og for dei andre talarane 5 minutt.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå hovudtalarane for kvar partigruppe og fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa.

– Presidenten ser det som vedteke.

**Einar Steensnæs (KrF):** Det er grunn til å legge merke til at når Stortinget nå skal debattere norsk utviklings-

politikk, kan vi konstatere at oppslutningen om norsk bistand aldri har vært høyere. Det viser en undersøkelse som ble offentliggjort i går. Ni av ti nordmenn er positive til å hjelpe fattige land. Det er derfor både paradoksalt og skuffende når arbeiderpartiregjeringen nå i enda sterkere grad vil vri bistanden fra de fattige landene og bruke mer av pengene på flyktningene her i Norge.

Nå gjentar Stoltenberg-regjeringen at den deler vår målsetting om en bistand på 1 pst. av BNI, og det er vi selvsagt glad for. Men en slik målsetting har liten verdi så lenge Arbeiderpartiet ikke vil forplikte seg til en tidsplan for denne økningen. Etter fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett skjønner vi kanskje mer hvorfor: 1 milliard kr av bistandsmidlene skal altså brukes på flyktninger her hjemme. Det er ny rekord og derfor svært betenkelig. Bruken av tilsagnsfullmakter vil nok virke dempende på de problemer en slik omlegging vil innebære. Noen mindre djerve formuleringer om dette forholdet enn de utviklingsministeren valgte i sin redegjørelse, tror jeg nok ville ha stått seg bedre i dag. Men dette får vi komme tilbake til under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett.

La meg likevel få takke utviklingsministeren for en grundig redegjørelse, som ellers inneholder mange viktige vurderinger og gode standpunkt. I Kristelig Folkeparti er vi glad for å konstatere at ikke bare hovedlinjene fra sentrumsregjeringens utviklingspolitikk blir videreført, men at også store deler av de igangsatte og forberedte tiltakene blir fulgt opp av arbeiderpartiregjeringen. Norges pådriverrolle for internasjonal gjeldslette skal følges opp sammen med en videre gjennomføring av gjeldsplanen. Fattigdomsorienteringen, med fortsatt hovedfokusering på Afrika, videreføres også. Arbeidet for demokratibyggning og kampen mot korrupsjon vil likeledes bli fulgt opp – alt dette ifølge statsrådets redegjørelse, og det er vel og bra. Men det er en klar svakhet når den forpliktende planen for en videre opptrapping av bistand til de aller fattigste landene mangler.

Arbeidet for å fremme menneskerettigheter var en hovedsak for sentrumsregjeringen. Utnevnelsen av en egen menneskerettighetsminister var en klar synliggjøring av dette og bidrog sammen med Handlingsplan for menneskerettigheter til å løfte menneskerettighetsspørsmål høyere opp på den politiske dagsordenen. Dette området får vi heldigvis rikelig anledning til å komme tilbake til gjennom Stortingets behandling av menneskerettighetsplanen til høsten. Bistand til utvikling er pr. definisjon menneskerettighetsarbeid, slik også utviklingsministeren understreket her i Stortinget ved en tidligere anledning. Respekt for grunnleggende menneskerettigheter er også en viktig forutsetning for å få til en stabil politisk og økonomisk utvikling i samarbeidslandene. I den sammenheng vil jeg gjerne trekke fram situasjonen i Eritrea og Etiopia. Det er både trist og provoserende når det brukes store pengebeløp på en uforsonlig krig mellom disse to landene, der innsatsstyrkene også består av barn og unge, samtidig som millioner av mennesker i de samme landene lider på grunn av tørke og hungersnød. Dessverre er ikke disse forholdene enestående. Store deler av

Afrika er i dag i en dyp politisk krise. Dette krever en økt politisk oppmerksomhet fra det internasjonale samfunnets side. Det vil uansett være viktig å forebygge at sivilbefolkningen, som en uskyldig tredjepart, får en uakseptabel merbelastning som følge av eventuelle sanksjonstiltak.

«Gjeldsplan mot år 2000» var en annen storsatsing for Bondevik-regjeringen. Dette arbeidet, som var unikt i internasjonal sammenheng, bidrog sammen med andre initiativ til gjennomslag for gjeldslette og gjeldssanering bl.a. fra USA, Canada, delvis også Storbritannia og Frankrike. Jeg merket meg at arbeidet for videre gjeldslette, både fra Norge og i forhold til internasjonale fora, ikke var med på utviklingsministerens tipunktliste over hovedelementer i utviklingspolitikken. At et så sentralt element i rammebetingelsene for utvikling i de fattigste landene ikke var med i en slik oppsummering, er underlig, men det var kanskje en glipp, fordi ministeren nevnte jo gjeldslette som et viktig anliggende.

Fattigdomsorienteringen er og har vært et bærende prinsipp for norsk bistand. Den forrige regjeringen hadde i denne sammenheng en målsetting om at 50 pst. av norsk bilateral bistand på sikt skulle gå til Afrika. En økende del av denne bistanden har også gått til grunnutdanning og helse. Regjeringen har erklært at Afrikas stilling i norsk bistand ikke skal svekkes, og at målsettingene når det gjelder helse og utdanning, ligger fast. Dette er Kristelig Folkeparti tilfreds med.

I øyeblikket er kanskje situasjonen i Sierra Leone og i Zimbabwe i en særstilling, særlig situasjonen i Zimbabwe krever en gjennomgang av vår bistand til dette landet. Kristelig Folkeparti er tilfreds med de tiltakene Regjeringen så langt har iverksatt. Men situasjonen krever nøye oppfølging. President Robert Mugabes lunefulle og udemokratiske politikk, både innenriks og utenriks, påfører de fattigste i landet store påkjenninger. Dette er selvsagt helt uakseptabelt.

Kristelig Folkeparti vil i denne sammenhengen understreke betydningen av å kombinere frysing av deler av land til land-bistanden med en økt satsing på bygging av demokrati og menneskerettigheter i Zimbabwe. Dette arbeidet kan kanaliseres utenom Mugabes økonomiske og politiske maktapparat ved å styrke den folkelige demokratibyggning i landet. Det betyr mer samarbeid gjennom frivillige organisasjoner, kirkelige nettverk, politiske nettverk og fagbevegelse.

De frivillige organisasjoner og nettverk har en sentral rolle i norsk bistand. Kristelig Folkeparti vil understreke betydningen av det samarbeid og den kontakt som skapes mellom frivillige aktører i Norge og grasrota i det sivile samfunn i våre samarbeidsland. Utvikling skapes på denne måten av folket selv, på deres premisser og der de bor, på en helt annen måte enn det stat til stat-bistanden gir muligheter for. Verken statlig utviklingssamarbeid eller næringsssamarbeid ville kunne erstatte frivillige organisasjoner og kirkelige nettverks engasjement i de fattigste landene. Kristelig Folkeparti er derfor glad for at bistandsministeren presiserer at de frivillige organisasjonene fortsatt vil spille en viktig rolle i norsk bistand.

Noe av det viktigste i bistandssamarbeidet må være en bedre internasjonal koordinering av alle giverlandenes arbeid i hvert enkelt samarbeidsland eller region, i tråd med de nasjonale utviklingsplanene. Arbeidet i mottakerlandene må henge sammen for å kunne gi maksimal effekt. Det er en slik samordnet innsats som kan skape det momentum som skal til for et gjennombrudd i utviklingen for et land. Kristelig Folkeparti vil i denne sammenheng fremheve det såkalte CDF-rammeverket i Verdensbanken, «Comprehensive Development Framework». Samtlige utenlandske og innenlandske aktører må samle seg om en felles, langsiktig utviklingsstrategi i hvert land for at hjelpen skal nå fram. Rammeverket forutsetter at landets myndigheter sitter i førersetet, og at privat sektor så vel som det sivile samfunn inkluderes i dette samarbeidet. Det er viktig at Norge fortsatt er en pådriver på dette feltet.

Utvikling krever langsiktig og målrettet innsats. I de aller fattigste landene trengs en parallell oppbygging av demokrati, sivilt samfunn, sosiale strukturer og økonomisk aktivitet for å sikre en varig utvikling. Dette tar selvfølgelig tid. I slike situasjoner kan de målbare resultatene virke utilfredsstillende ut fra et utålmodig «ressursbruk»-perspektiv i Norge. En sterkere resultatorientering kan være nødvendig. Men dette må ikke ramme langsiktig samarbeid der utviklingen i perioder kan gå for sakte til at man umiddelbart kan høste politisk legitimitet og gevinst.

Den enorme kløften, økonomisk og sosialt, mellom fattige og rike i verden er den største globale utfordringen menneskeheten står overfor. Norge er bare et lite land i verden, slik det kledelig beskjedent er sagt. Likevel har Norge kunnet spille en viktig rolle i internasjonalt arbeid for fred, menneskeverd og rettferdig utvikling. Norges mangslunne engasjement i det som Kristelig Folkeparti har valgt å kalle «verdidiplomati», har gitt oss en viktig posisjon og et stort ansvar i arbeidet for utvikling for de aller fattigste i verden. Kristelig Folkeparti ser fram til at Norge gjennom den nye regjeringen kommer med nye, ytterligere initiativ, og håper at regjeringen Stoltenberg viderefører den høye profilering av Norge som verdiambassadør i det internasjonale samfunnet.

**Presidenten:** Det blir replikkordskifte.

**Siri Frost Sterri (H):** Tillat meg først en kommentar til innlegget fra hr. Steensnæs. Jeg merket en viss sår undertone i forhold til en etterlysning av en klart mer forpliktende opptrappingsplan når det gjelder den nye regjeringens bistandspolitik, til 1 pst. av BNI. Men også hr. Steensnæs må vel erkjenne at det aldri kom lenger enn til besvergelses fra den forrige regjeringen når det gjaldt en slik forpliktende opptrappingsplan. Det kom i hvert fall ikke til realiteter i budsjettet, og det er vel også en erfaring som det er viktig for Kristelig Folkeparti å ta med seg videre når de nå er over i opposisjonsrollen.

Hr. Steensnæs viste til at den nye regjeringen har fortsatt linjen fra den forrige regjeringen. Da har jeg et spørsmål til hr. Steensnæs. Det er et faktum at det var en viss

strid mellom et flertall i Stortinget og sentrumsregjeringen i synet på binding/avbinding av norsk bistand. Nå sier den nye bistandsministeren at en avbinding av norsk bistand «må skje i takt med utviklingen i andre land». Betyr det at Kristelig Folkeparti nå har endret syn på dette, og at ikke vi, bare for å holde prinsippene i hevd, skal skape dårligere muligheter for norsk næringsliv til å delta i bistandsarbeidet?

Jeg har også et spørsmål når det gjelder Zimbabwe. Betyr det hr. Steensnæs nå sa, at en er tilfreds med at den nye regjeringen opprettholder deler av stat til stat-bistanden til Zimbabwe? Eller mener også Kristelig Folkeparti, som Høyre, at den bør stoppe?

**Einar Steensnæs (KrF):** Nei, Siri Frost Sterri har ikke rett. Det kom til realiteter når det gjaldt en forpliktende opptrappingsplan. I det siste budsjettet la regjeringen fram en forpliktende opptrappingsplan som skulle bringe Norges hjelp når det gjaldt bistand til de fattige landene, opp til 1 pst. av BNI innen 2005. Men det er også riktig, og det hører med til historien, at regjeringen hadde betydelige problemer med den opprinnelige planen om å få dette til innenfor stortingsperioden.

Så gjelder det avbindingen. Kristelig Folkepartis syn gjelder fremdeles – og jeg tror også det langt på vei er Arbeiderpartiets syn, det får de eventuelt avklare selv. Bindingen må ses i forhold til utviklingslands eget behov. Vi vil ikke ha en politikk som binder bistanden på en slik måte at landenes primære genuine behov blir underordnet norsk næringslivs behov for eksport av sine varer og tjenester. Der er det en vanskelig avveining. Vi var med på en binding tilsvarende det EU hadde når det gjaldt Balkan. Men vi er meget kritiske til den type binding som norsk næringsliv ønsker seg når det gjelder bistand til de fattige landene. Det standpunktet gjelder fremdeles.

Når det så gjelder Zimbabwe, er Kristelig Folkeparti fornøyd med arbeiderpartiregjeringens gjennomgang av dette. Det er klart at fra Stortingets side er det vanskelig å gå inn og bedømme hvilke prosjekter som lar seg fryse under påvente av en annen politikk fra Mugabes side, og hvilke prosjekter som ikke kan stoppes fordi det vil ramme den uskyldige tredjepart, og særlig den fattigste delen av befolkningen, som trenger denne hjelpen. Men vi er tilfreds med at det er signalisert en klar holdning fra norske myndigheters side, og at vi på den måten er med på å gi et kraftig signal. Forhåpentligvis vil vi med det, sammen med andre land, bidra til et skifte i politikk fra Zimbabwes side.

**Kjell Engebretsen (A):** Det er godkjent å bruke bistandsmidler på flyktninger i Norge, og det gjorde da arbeiderpartiregjeringer for en del år siden. Det førte til enorme protester, bl.a. fra representanten Steensnæs og hans parti. Man forstod da at dette var et prinsipp, en modell, som det partiet definitivt tok avstand fra.

Så kommer sentrumsregjeringen på plass, og de mangedobler dette beløpet. De bruker en enormt mye høyere sum på flyktninger her i Norge enn hva tidligere regjerin-

ger hadde gjort. Det hadde altså ikke noe med prinsipp å gjøre. Men nå, når sentrumsregjeringen er samlet i denne salen igjen, kommer den samme lekse om at dette er forkastelig. Det kunne være greit om Steensnæs gav en forklaring på hva som ligger til grunn for denne holdningen.

**Einar Steensnæs (KrF):** Det er riktig at sentrumsregjeringen også har brukt av bistandsmidler til ODA-godkjente flyktningavgifter her hjemme. Det er også brukt 100 pst. dekning av slike utgifter i den ordinære budsjettbehandlingen. Men sentrumsregjeringen brukte aldri 100 pst. dekning i et revidert nasjonalbudsjett til å dekke eventuelle merutgifter. Og det er det, sammen med det rekordhøye beløpet, som gjør at jeg markerte dette så pass klart som jeg har gjort.

Arbeiderpartiregjeringen bruker nå fire ganger så mye av disse bistandsmidlene til utgifter i eget land. Det er et problem, og jeg håper at det ikke er et enkelt valg for Arbeiderpartiet. Jeg ser at bistandsministeren har fått gjennomslag for å kunne bruke bevilgningsfullmakter. Det vil nok lette noe på problemet, men det vil samtidig skyve problemet ut i tid, fordi regningen skal betales på et nytt budsjett.

Så har jeg også lyst til å si at når en da aksepterer bevilgningsfullmakter, sier jo det litt om hvordan en vurderer presset i budsjettet. For hvis dette ville føre til overoppheting, som jo må være en begrunnelse for at en går til slike kutt, så skulle en heller ikke kunne tillate bevilgningsfullmakter. For det betyr jo at bevilgningene og aktiviteten foregår uavkortet og altså skaper det samme presset i økonomien. Det gjør det ikke her. Jeg vil også peke på at man ved å omprioritere fra pengebruk i utlandet – i bistandslandene – til pengebruk her hjemme forsterker de problemene man egentlig ønsker å dempe. Pengebruk her hjemme vil bety et sterkere press i økonomien enn om disse pengene hadde blitt brukt i de fattige landene. Rent finanspolitisk er det også vanskelig å forstå dette rekordhøye beløpet brukt til bistand her hjemme.

**Dag Danielsen (Frp):** Jeg merket meg representanten Steensnæs' svar når det gjaldt bistanden til Zimbabwe, at han var fornøyd med det Regjeringen har gjort. Etter min mening er ikke det å gå langt nok. Det blir etter min mening slik at man får et for religiøst forhold til bistand. Er det et land hvor det er åpenbart at all stat til stat-bistand bør kuttes, er det etter min mening Zimbabwe.

Det vi ser i Zimbabwe, og det som har skjedd der i det siste, er at opinionen for alvor har blitt oppmerksom på noe som har skjedd gjennom flere år. Dette er dessverre bare toppen av isfjellet, for det er lignende foreteelser i en rekke land verden over hvor Norge gir omfattende bistand. Og det er det dobbelt tragiske.

Jeg vil gjerne spørre representanten Steensnæs om situasjonen i Sør-Afrika, for her opplever vi i dag noe av det samme som vi opplever i Zimbabwe, nemlig at man har omfattende drap av hvite farmere. Og dette er noe som hevdes å være satt i system. Noen hevder endog at det er landets myndigheter som står bak dette, og at det

er en form for etnisk rensning som foregår der. Så mitt spørsmål til representanten Steensnæs er: Hva er hans vurdering av det som foregår i Sør-Afrika, og hva bør etter Kristelig Folkepartis mening Norge gjøre for eventuelt å iverksette tiltak overfor Sør-Afrika?

**Einar Steensnæs (KrF):** Dag Danielsen beskriver mitt forhold til bistand som religiøst. Jeg vet ikke om jeg skal protestere så mye på det, for jeg tror mye av mitt engasjement for bistand og hjelp til de fattige landene springer ut fra en tro på at dette er viktig knyttet til mitt kristne livssyn.

Når det så gjelder det Dag Danielsen mener er en ukritisk holdning til situasjonen i Zimbabwe og vår hjelp til det landet, er jeg fristet til å stille et motspørsmål: Hvilke prosjekter er det Dag Danielsen har såpass detaljert og god innsikt i at han fra Stortingets talerstol tør å instruere Regjeringen om å stoppe dette? Jeg mener at det ville være uansvarlig om Stortinget i detalj skulle ha en mening om hvert enkelt prosjekt. Jeg er fornøyd med at Regjeringen har meldt en holdning til de zimbabwiske myndigheter ved å fryse deler av denne bistanden. Jeg er også fornøyd med at vurderingen synes basert på det forhold at uskyldig tredjepart ikke skal lide gjennom de grep som blir gjort, og at en søker å unngå at den rene nødhjelpen og det som kommer den enkelte fattige til gode, skal bli berørt gjennom dette, men derimot de mer langsiktige tiltakene, som de zimbabwiske myndighetene åpenbart er mest interessert i.

Når det så gjelder situasjonen i Sør-Afrika, er det nok vanskelig for meg i en kort replikk å svare utfyllende på dette, men jeg mener at utviklingen i Sør-Afrika har gitt Fremskrittspartiet feil på alle punkter i forhold til den hjelp som Norge har ytt under apartheidstyret. Ved den hjelpen Norge har gitt, har vi hjulpet Sør-Afrika fram til et demokrati. At det er problemer knyttet til en slik overgang, kan ikke overraske noe, og jeg beklager selvfølgelig alle de overgrep som gjøres i landet. Men vi har myndigheter som tar ansvar for dette, og som arbeider for det, og jeg tror Norges bidrag skal være med og ytterligere forsterke både samarbeidet og handelssamkvemet med dette landet.

**Presidenten:** Replikkordskiftet er dermed omme.

**Haakon Blankenborg (A):** Som representanten Steensnæs sa, er det ein kontinuitet, ein samanheng, i norsk utviklingssamarbeid. Det denne regjeringa legg fram, er ei oppfølging og ei vidareutvikling og fornying av den politikken som den førre regjeringa førte, på same måten som den førre regjeringa også følgde opp og utvikla vidare det som regjeringa før der la opp til. Det er viktig å slå fast at det er ein slik samanheng i norsk utviklingspolitikk, som inneheld både fornying og kontinuitet.

Frå Arbeidarpartiets side har vi m.a. i samband med det siste budsjettet understreka behovet for ein kontinuerleg gjennomgang av m.a. effektiviteten i norsk utviklingssamarbeid, og om ein så kan nå dei måla ein set seg.

Slike utgreiingar som dette, og andre, er etter vårt syn høvelege middel til å gjennomgå ei slik fornying av utviklingssamarbeidet. Eg trur ikkje at ein skal leggje til rette for ein ny totalgjennomgang som ein hadde for tre-fire år sidan då vi hadde ei eiga melding om dette, men at ein bør ta opp behov for endringar i tråd med dei erfaringane ein haustar, og dei skiftande utfordringane ein står framfor, med andre ord – ikkje ein brei kommisjon, men ein dialog, slik som det no er lagt til rette for, og slik som også denne utgreiinga har lagt opp til, at ein går inn på område der ein meiner det er behov for endringar, og der ein tar opp prinsipielle spørsmål som treng avklaring, slik at ein også kan ha litt lang sikt på det som blir sagt i utgreiinga og diskutert i Stortinget. No registrerte eg at Steensnæs hadde ei lita generalprøve på revidert nasjonalbudsjett, men det er ei anna sak enn den som denne utgreiinga går på.

Det er viktig, som det er sagt i utgreiinga, at utviklingssamarbeidet er ein del av norsk utanrikspolitikk, og at utviklingspengane dermed også er reiskapar i norsk utanrikspolitikk. Men andre ord – vi kan ikkje lausrive dette området frå det alminnelege utanrikspolitiske, og dette er naturlegvis også ein av grunnane til den fokuseringa som både utgreiinga og no Steensnæs i sitt innlegg hadde på Afrika. Det er slik, som fleire har slått fast, at Afrika skal vere i fokus og er i fokus for norsk utviklingssamarbeid. Vi har ikkje gått inn på å prosentfeste kor mykje av utviklingssamarbeidet, volumet, som skal gå til Afrika, men det er viktig å halde Afrika i fokus, fordi problema der er særigne og fattigdomen er utbreidd.

Men når vi skal ha Afrika i fokus, er det viktig at dette ikkje berre er ein diskusjon om volum i pengar, men også om ei rekkje andre tiltak i forhold til samarbeidet med land i Afrika, særleg sør for Sahara, som vi har prioritert. Eg vil meine at det er viktig å normalisere forholdet til Afrika, ikkje å utvikle det vidare som eit reint bistandsforhold, men eit meir normalt økonomisk forhold i tillegg. Men andre ord – handel vil og må vere ein vesentleg del av samarbeidet også på dette området. Som utgreiinga understreka, er konfliktførebygging og konflikt-handtering for tida kanskje det mest akutte problemet i store delar av dette kontinentet. Derfor må dette reisast opp som eit av dei sentrale punkta i samarbeidet med land i dette området.

Om konflikthar er produkt av fattigdom, eller fattigdom er eit produkt av konflikthar, blir på ein måte i denne samanhengen ein litt teoretisk diskusjon. Den aktuelle situasjonen er slik at konfliktane skaper fattigdom og hindrar utvikling. Derfor er det viktig å førebyggje og å løyse dei konfliktane som er i gang, for slik det ser ut no, er faren for ytterlegare spreining minst like stor som løysing på dei konfliktane vi ser. Eg viser her m.a. til at vi framleis får signal om mindre gode forhold, f.eks. også mellom Zambia og Angola, for å ta med ytterlegare ein dimensjon i dette. I alle fall verbalt kjem dette til uttrykk.

Vi skal seinare ha ein debatt om FN og FN si rolle, og derfor skal eg ikkje kome særleg mykje inn på det. Men det er klart at dette er eit sentralt punkt i forhold til kon-

fliktførebygging og konfliktandtering også i Afrika. Men eg lar den ligge, for vi kjem tilbake til ein slik diskusjon i samband med FN-meldinga.

Naudhjelp er naturlegvis eit middel vi kan bruke i område med konflikthar. Men dette er ei naudhjelp, og derfor er det viktig at vi er i stand til å finne andre middel i tillegg til dette. Dette er også ein kommentar til Framstegspartiet si haldning, som stort sett avgrensar pengebruken til naudhjelp. Naudhjelp kan avhjelpe ein situasjon, men medverkar korkje til konfliktløysing, konfliktførebygging eller utvikling. Derfor er det ein heilt annan dagsorden enn den som dei andre partia her har, der vi ønskjer å bruke pengar på utvikling til sjølvhjelp, men også fordi økonomisk framgang i dette området vil hjelpe oss alle.

Zimbabwe har vore nemnt her. Eg skal ikkje gå vidare inn på det, men berre støtte opp om det som er sagt frå ministeren om Zimbabwe. Eg vil også reservere meg sterkt mot eller ta avstand frå den framstillinga som vi no fekk på nytt her om Zimbabwe som ein rein rasekonflikt i tradisjonell forstand mellom svart og kvit så å seie. Det samme gjeld for så vidt for Sør-Afrika, og dei tilløp vi har hatt i Kenya i det siste, med okkupasjon av farmar. Dette er ein måte frå visse makthavarar å utnytte ein situasjon, ein fattig situasjon, i eit land på. Ein finn seg ytre fiendar, som gjerne er kvite, og som gjerne er godseigarar, for å utnytte manglande evner til å gjennomføre økonomiske reformer, manglande evner til å gjennomføre jordreformer. Så brukar ein dette for å skape seg ein ytre fiende, men det ein eigentleg er ute etter, er å hindre at opposisjonen veks fram i desse landa. Det gjer ikkje situasjonen mindre alvorleg. Det gjer den meir alvorleg, men det er også grunnen til at den førre regjeringa dempa på aktiviteten i Zimbabwe. Denne regjeringa kjem tilbake med ytterlegare reduksjonar, fordi den politiske og økonomiske utviklinga er så negativ. Dette er noko som har pågått i lengre tid. Det siste med okkupasjonar er etter mitt syn noko som har kome nærast for å forsterke inntrykket av ein ytre fiende og konsolidere eiga makt og for å skjule det som har skjedd med krigsengasjement, f.eks. i Kongo, som då gjeld for Zimbabwe. På dette punktet støttar eg fullt ut det som er sagt i utgreiinga.

Om næringslivssamarbeidet skal eg berre kvittere ut at det som er sagt i utgreiinga, er i tråd med det som er lagt til grunn frå Stortinget, at Regjeringa kjem tilbake til Stortinget på ein høveleg måte, slik at vi får diskutert innhaldet i dette. Men hovudprinsippet om at næringslivssamarbeid, verdiskaping og demokrati heng nær saman, er eit viktig bidrag i norsk utviklingspolitikk. Vi får ikkje utvikling utan å leggje vekt også på denne delen. Spørsmålet om binding/avbinding, som har vore framme her, er naturlegvis ein del av dette, men i realiteten er kanskje ikkje usemja så stor. Vi ønskjer å gå i takt med det internasjonale samfunn, men vi ønskjer også at det internasjonale samfunn skal gå fortare. Det er grunnlaget i dette.

Så har representanten Steensnæs som sagt ei lita generalprøve på revidert nasjonalbudsjett, og eg skal berre kommentere eit par punkt om dette. Det er ikkje slik at dette budsjettet legg opp til ein reduksjon på bistand. Det

sa heller ikkje Steensnæs. Prosenten ligg der som før, utan at det er så forferdeleg viktig. Det er jo innhaldet som tel trass i alt. Steensnæs likar ikkje at rekorden til den gamle regjeringa når det gjeld å bruke bistandspen- gar i forhold til norske flyktningar, blir slått. Han burde eigentleg vere glad for at den eineståande rekorden som inneverande års budsjett hadde, blir slått, fordi Steens- næs likar ikkje denne bruken av pengar, han berre gjer det. Det har, som det vart sagt tidlegare, vore ei utvikling som er ganske formidabel på dette, så vidt eg forstår, i 1998 vel 250 mill. kr, i 1999 vel 400 mill. kr og i år vel 600 mill. kr og no ytterlegare. Dette kan ikkje vere eit prinsipp. Det er eit spørsmål om ein fornuftig bruk av pengar, og det er den diskusjonen ein må føre. Eg seier ikkje dette fordi det gjer denne pengebruken meir fornuftig, men eg seier berre at ein skal passe litt på sin eigen bjelke – og den diskusjonen. Det er ein gradforskjell, men prinsippet har vi alle vore einige om dei siste åra, bortsett frå eitt parti, som har reservert seg på dette, og det er SV. Alle dei andre har gått på denne linja.

Det same gjeld diskusjonen om volum og prosentdel av BNI. Etter vår vurdering er *bruken* av pengar viktigare enn volumprosenten. Det er også slik at den førre regje- ringa la fram ein opptrappingsplan, som den kalla for- pliktande. I løpet av fem år, naturlegvis då etter neste val, skulle dette skyte fart. Men realiteten er jo at i 1997 var volumprosenten 0,88 pst., i 1998 var den 0,88 pst. og i 1999 var den 0,88 pst., og så kraup vi opp på 0,89 pst. for i år, og det blir halde fast. Så kan naturlegvis Bondevik- regjeringa seie at frå neste år skulle dette verkeleg skote fart. Eg hadde vel ei kjensle av at Gudmund Restad verkeleg rykte i skjækene etter å få fart på dette etter at det har stått bom stille i dei åra som har gått. Eg trur det gjenstår litt for å vise at dette var noko som ein eigentleg hadde som intensjon, så lenge ein ikkje var i nærleiken av å gjennomføre noko som helst av dette i praksis.

**Presidenten:** Det blir replikkordskifte.

**Dag Danielsen (Frp):** Jeg har en bemerkning til dette representanten Blankenborg var inne på om en ytre fiende i Zimbabwe. Selvfølgelig er det et vesentlig poeng at man i slike situasjoner, og i situasjoner generelt, prøver å mane frem en ytre fiende og styrke sin egen oppslutning med bakgrunn i det. Men poenget må jo være at den ytre fienden er der uansett, og Mugabe kan spille på den ytre fienden uansett om Norge gir bistand til Zimbabwe eller ikke.

Så var det dette representanten Blankenborg var inne på om Fremskrittpartiets holdning og dette med nød- hjelp. Det som er poenget for Fremskrittpartiet, er at nødhjelp er noe man yter i en helt spesiell situasjon, og som man yter fordi omstendighetene er ekstraordinært vanskelige. Det som også er et poeng for oss, er at vi har sagt at hjelpen fortrinnsvis bør gå til å kjøpe lokale varer og tjenester, slik at man stimulerer markedet, får en reell utvikling og får økonomien i gang i disse landene. Det som er vårt vesentlige poeng, er at den bistanden som har blitt gitt, i store trekk har vært ineffektiv, og at den har

vært direkte kontraproduktiv. Selvsagt ser vi også dette moralske fundamentet at man skal hjelpe mennesker i nød, at man skal hjelpe land i nød. Men er ikke represen- tanten Blankenborg enig i at det som må være det avgjø- rende når det gjelder bistand, er effekten av bistanden? Virker den etter hensikten? Er det å kaste gode penger et- ter dårlige? Det må være det avgjørende når man skal vurdere effekten av bistanden, etter min mening, og jeg vil gjerne ha en kommentar fra representanten Blanken- borg på dette.

**Haakon Blankenborg (A):** Naturlegvis er det slik at det er effekten av bistanden som er det viktige. Men for at ein skal kunne måle effekten, må ein også gå inn for eit bistandsbudsjett. Det gjer ein ikkje dersom ein berre har naudhjelpspengar. Og der ligg det ein vesentleg skil- nad.

Naturlegvis er det viktig å kjøpe lokalt der det er mog- leg. Det er også viktig å tenkje regionalt i ein mykje større samanheng enn ein normalt har gjort i utviklings- samarbeidet, for det å utvikle regionale marknader vil vere viktig for økonomisk framgang i eit område. Det hjelper lite å satse på eitt land dersom ein har svarte hol på alle sider rundt omkring. Det trur eg også er ein lær- dom som ein kan ta med seg, og derfor ønskjer også vi å fokusere på det regionale i større grad enn det vi har gjort.

Men eg ser ikkje at det som her er sagt om naudhjelp som ei erstatning for alminneleg utviklingssamarbeid, har brakt debatten noko hakk framover. Tvert imot. Naudhjelp er, som representanten Danielsen seier, noko ein går inn med i ein naudssituasjon, det er avgrensa utvik- lingseffekt i dette. Men utfordringa – der kan vi kanskje få ein dialog – ligg der når ein går over frå den reine naudhjelpen og skal vere med på å utvikle økonomien vidare etter at krisa er over. Då vil det også vere behov for ressursar, og då er det kanskje ein diskusjon om kva som er naudhjelp og kva som er utviklingssamarbeid. Det er iallfall på det reine at det kanskje er i denne over- gangen at den største utfordringa ligg, å kome frå rein naudhjelp over i så å seie sjølvberging og normal økono- misk utvikling. Det har også vore peikt på i mange samanhengar både frå storting og regjering at dette kan- skje er det svake punktet. Det er der vi alle leiter etter gode svar.

**Einar Steensnæs (KrF):** La meg først bemerke at Blankenborgs innlegg for så vidt bekrefter at når sen- trumspartiene skal finne allierte i denne stortingssalen for å få flertall for bistandspolitikken, må de søke til Ar- beiderpartiet og SV, selvfølgelig. Det gikk fram også av utviklingsministerens redegjørelse.

Jeg tror jeg sa på behørig måte at jeg hadde et kritisk punkt. Det samme kritiske punktet har jeg lyst til å gjenta overfor Blankenborg, og dette skal ikke bli en budsjett- debatt. Jeg tror vi skal forsøke å skille det. Men Blanken- borg sa at det er *bruken* av pengene som er viktigst, ikke volumet. Det synes jeg trenger en nærmere presisering fra Blankenborgs side, for slik ordene falt, var det veldig

ubeskyttet. Det var til forveksling likt det en hører fra partier som ikke har bistand som noe prioritert politisk område. Det har jeg trodd at Arbeiderpartiet hadde. Arbeiderpartiets program sier at bistand skal trappes opp til 1 pst. av BNI, og det har jo så åpenbart med volumet å gjøre.

Jeg er enig i at det skal være en fornuftig anvendelse av pengene. Jeg vil ikke svekke inntrykket av at vi skal se kritisk på hvordan pengene brukes. Det skal fryses og det skal omdisponeres der det er misbruk av penger, eller der pengene ikke har den rette effekt. Men det må være en sammenheng i forhold til hvor mye av den ene prosenten vi bruker her hjemme, og hvor mye vi bruker ute. Det har sammenheng med fattigdomsorienteringen. Og bistandsministeren bekreftet at det er en viktig del av Arbeiderpartiets og Regjeringens politikk. Jo mer vi bruker av disse pengene her hjemme i forhold til det vi bruker ute, jo mindre fattigdomsorientert vil bistanden bli. Jeg vil gjerne utfordre Blankenberg til å presisere hva han mente med sitt utsagn, om det var *bruken* av pengene som var viktigst, ikke volumet.

**Haakon Blankenberg (A):** Fordi eg visste at denne replikken ville kome, sjekka eg i går kva eg tidlegare kvart år – eg trur dei siste fire-fem åra – har sagt om dette. Bortsett frå i fjor har denne replikken kome frå Kristeleg Folkeparti, eventuelt Senterpartiet, når vi har diskutert utviklingssamarbeid. Og vi har sagt akkurat det same, at det er formålet, det er politikken, som er det viktige, volumet er eit instrument som vi følgjer opp med pengar for å gjennomføre den politikken vi ønskjer. Dette har vi sagt år for år for år, og vi meiner då at det er eit mål å kome opp på 1 pst. Men det er ikkje det som er hovudpunktet. Hovudpunktet er at vi undervegs i denne opptrappinga er i stand til å formulere ein utviklingspolitikk som vi står inne for. Og der er det ein del endringar som er undervegs i denne utgreiinga, som f.eks. dette dilemmaet vi no ser klårare enn nokon gong, forholdet mellom dei mange opne, væpna konfliktane vi også ser i ein del samarbeidsland, og korleis vi ser på dette i det bilaterale utviklingssamarbeidet. Det er typiske spørsmål som vi må diskutere undervegs, og så kjem dei årlege budsjetta etterpå, der vi legg på i retning av denne 1 pst.-en.

Så berre stadfestar eg det som representanten Steensnæs sa, at i hovudtrekk er det veldig brei semje om utviklingssamarbeidet, og der det er usemje i starten, viser det seg stort sett at ein kan diskutere seg fram til rimelege felles posisjonar, slik ein såg det då ein hadde meldinga om utviklingssamarbeidet for ein del år sidan i Stortinget.

Eg trur at noko av det neste som vi må begynne å diskutere når vi skal ha kampen mot fattigdom som overskrift, er om vi no har dei rette instrumenta for å få til dette. Det er ein diskusjon som vi blir inviterte til i seinare debattar også.

**Siri Frost Sterri (H):** Jeg har et spørsmål i en helt annen gate enn det det til nå har vært stilt spørsmål om, til

representanten Blankenberg. Da Stoltenberg-regjeringen tiltrådte, proklamerte den en ny arbeidsdeling mellom utenriksminister og bistandsminister. Men jeg må innrømme at ennå er det svært uklart – og jeg har problemer med å finne ut av – hvilke grensedragninger som er foretatt i ministrenes arbeidsområde i forhold til bistandspolitikken. Jeg merket meg Blankenborgs veldig klare understrekning av at utviklingspolitikken er en del av utenrikspolitikken. Betyr dette at Arbeiderpartiet på lengre sikt vil legge all bistand under utenriksministeren for å sikre at det her er sammenheng og konsekvens?

**Haakon Blankenberg (A):** Akkurat dette får Siri Frost Sterri nesten spørje nokon i Regjeringa om. Eg har ikkje brukt særleg mykje tid til å tenkje på det, men det einaste er – og det står eg fast på – det eg sa om at utviklingsarbeidet er ein vesentleg del av norsk utanrikspolitikk. Vi har ikkje *ein* utanrikspolitikk for dei landa vi støttar, og ein annan for dei andre landa. Dette er samkjørt. Det einaste vesentlege, sett frå min ståstad, er at utanriksministeren og utviklingsstatsråden meiner det same. Korleis dei så sorterar budsjettkapitla seg imellom, interesserer meg veldig mykje mindre. Det får dei handtere der, og eg trur heller ikkje det har så veldig mykje å seie. Men det er klart at dersom ein skulle dra dette til det ytterleggåande, som Siri Frost Sterri var inne på, at utanriksministeren skulle ha alt, då vart han jo borte, vi hadde ikkje sett meir til han her, så det er jo eit reint praktisk spørsmål også. Det må jo vere ei arbeidsdeling, og det vil alltid bli gråsoner, men det må i alle høve handterast. Eg trur ikkje det er mogleg slik det norske systemet er; m.a. i forhold til Stortinget vil det vere nødvendig med ein statsråd i tillegg til utanriksministeren.

**Presidenten:** Dermed er replikkordskiftet omme.

**Fridtjof Frank Gundersen (Frp):** Bistandsministerens redegjørelse 9. mai ble holdt i tradisjonell stil. Den tok utgangspunkt i krig, sykdom og fattigdom i u-land, for så å gå over til hvordan man ved hjelp av bevilgninger via norsk u-hjelp har optimistiske forestillinger om å kunne bedre situasjonen. Det naturlige hadde vært å ta utgangspunkt i de enorme beløp Norge gjennom årene allerede har bevilget til u-hjelpen, og vurdere i hvilken utstrekning det kan sannsynliggjøres at disse pengene har bidratt til den utvikling vi ønsket. Det fikk vi imidlertid ikke høre noe om. Vi forstår godt hvorfor. Det kunne ha provosert en bred debatt om nytten av norsk u-hjelp. Det ønsker man ikke. U-hjelp skal fortsatt være et slags moralsk imperativ som løsevervet fra nytteverdi og reell evaluering skal appellere til det norske folks medlidenhet og naturlige trang til å hjelpe. Målestokken for innsatsen er fremdeles presenter av BNP. Et positivt trekk ved redegjørelsen er at den fastslår at det primære ansvar for å bedre tilstanden hviler på u-landene selv, og at utviklingspolitikkenes rolle er å støtte opp om utviklingslandenes egne bestrebelser. Men vi fikk ikke noen nærmere vurdering av hvordan u-landene har fulgt opp våre ideelle målsettinger. For å gi dagens debatt en fornuftig mening ut-

over tradisjonell ønsketenkning på norske skatteborgeres bekostning skal jeg forsøke å bidra litt i dette innlegget.

La oss ta Etiopia, som typisk nok ikke ble nevnt i redegjørelsen. Opplysningene i det følgende er hentet fra NTBs korrespondent i Addis Abeba, offentliggjort i Aftenposten 2. mai i år. Etiopia og Eritrea, som ligger i krig, er blant de fattigste land i verden. Bare i Etiopia dør det årlig en halv million småbarn av matmangel og sykdommer som lett kunne ha vært forebygget. Krigen koster Etiopia nærmere 9 mill. kr pr. dag, men regimet i Addis Abeba avviser enhver kritikk av den kostbare krigføringen. Nylig ble ambassadøren i Berlin hjemkalt fordi Tyskland spurte hvorfor landet kjøper våpen og ikke mat. Myndighetene gjennomfører store byggeprosjekter i landsbyer der folket er uten mat og vann. Det kystløse Etiopia nekter å ta imot nødhjelp som kommer via eritreiske havner. Det etiopiske forsvarsbudsjettet er mer enn tredoblet de to siste årene, og en stor del av budsjettet går med til å kjøpe militært materiell fra tidligere østblokkland.

I 1998 mottok Etiopia totalt 201 mill. kr fra den norske stat. I 1999 ble beløpet redusert med 5 pst. De etiopiske myndigheter insisterer på selv å styre distribusjonen av hjelpen, så det er vanskelig å forhindre at noe kommer på avveie. Meget finner veien til fronten.

La oss se nærmere på Sri Lanka, hvor borgerkrigen har rast så lenge vi kan huske. Samtidig som Norge har bidratt med ca. 100 mill. kr årlig i u-hjelp, har utgiftene til partenes krigføring bare økt. Jeg finner det sannsynlig at det ikke ville ha vært mulig å føre en slik langvarig og omfattende krig i Sri Lanka uten generøse bidrag fra den norske regjering og mer eller mindre frivillige bidrag fra tamiler som av en eller annen grunn har invadert akkurat Norge.

Vi yter stadig u-hjelp til Zimbabwe, der statsjefen av hensyn til sine private økonomiske interesser lenge har ført krig i Kongo som i henhold til The Times 13. april koster Zimbabwe ca. 9 mill. kr pr. dag. To årtier med Mugabes ettpartistat har forandret Zimbabwe fra det sydlige Afrikas landbruksparadis til et konkursbo, hele tiden med sterk økonomisk bistand fra Norge.

Vi kunne forlenge den bedrøvelige listen med f.eks Angola, som fortsetter sin 25 år lange borgerkrig som legger landet i ruiner. Vi kan nevne krig i Rwanda, i Kongos såkalt demokratiske republikk, i Sudan, i Sierra Leone, konflikten i Togo og de stadige krigene i Nigeria.

Bistandsministeren har rett når hun uttaler at dårlig styresett er en av de viktigste årsakene til at fattigdommen varer, at hovedansvaret ligger på utviklingslandene selv, og at krigene brutaliserer samfunnene.

Problemet, som statsråden dessverre ikke går nærme inn på, er hvem vi sikter til når vi taler om utviklingslandene. Er det folkene selv, eller er det landenes krigerske og ofte korrupte ledere? Hvem er det vi driver såkalt «u-hjelpssamarbeid» med – er det folkene eller er det deres herskende klasse?

På denne bakgrunn fortoner det seg som fromme ønsker når Regjeringen vil legge stor vekt på kampen mot den enorme korrupsjonen. I Uganda må en tredjedel av

dem som søker helsetjenester, betale bestikklser, og to tredjedeler av dem som trenger politihjelp, må betale under bordet. Politikere og byråkrater får gaver fra selskaper som konkurrerer om kontrakter. Bistandsmidlene havner i stor grad hos de velstående. Opplysningene kommer fra Aftenposten 7. desember 1999.

Hvordan i all verden skal den norske regjering forhindre slik korrupsjon, uansett hvor stor vekt den legger på det? Problemet er jo at u-hjelp i seg selv bidrar til å øke mulighetene for korrupsjon fordi det dreier seg om penger som kommer inn i u-landene som gaver utenfra. Pengene som kommer som betaling for u-landenes varer og tjenester på markedet, kommer ikke så lett på avveie.

Jeg må nesten le når statsråden vil gi bidrag til journalistutdannelsen i land som ikke har noen uavhengig presse. Enda morsommere er det at våre norske politiske partier skulle kunne bidra til å styrke de politiske strukturer i våre samarbeidsland. Den tidligere arbeiderpartiregjeringens behandling av Gardermo-utbyggingen kan kanskje gi u-landenes regimer nye ideer.

Så vidt jeg kan se, er det først og fremst en del nordmenn som har en klar og synbar nytte av norsk u-hjelp. Det gjelder vår stadig økende utenlandsrepresentasjon, som føler seg smigret over å representere et rundhåndet giverland. Det gjelder den omfattende u-hjelpsadministrasjon hjemme og i utlandet, og det gjelder frivillige organisasjoner som har u-hjelp som levebrød. I tillegg kommer norske bedrifter som kan inngå subsidierte kontrakter i u-land, og som derfor tjener penger på u-hjelpen. Endelig er det politiske partier som fremstår som moralsk høyverdige overfor det norske folk, som er totalt uvitende om i hvilke lommer deres skattepenger virkelig havner. I realiteten står det norske folk overfor et meget sterkt interessefellesskap som fortjener betegnelsen u-hjelpslobbyen. Statsråden er kanskje ubevisst den fremste talsmann for denne lobbyen.

P e r O v e W i d t h hadde her tatt over presidentplassen.

**Presidenten:** Det blir replikkordskifte.

**Marit Nybakk (A):** Jeg vil aller først få understreke at når det gjelder Etiopia, og for så vidt også Eritrea, har Arbeiderpartiet gjennom de siste par år både fra Stortingets talerstol, i ulike innstillinger, i spontanspørretimen og faktisk senest i budsjettinnstillingen for inneværende år, der vi fikk med oss flertallet, nevnt Etiopia som ett av de land der det avhengig av utviklingen kan være behov for å vri de bistandsmidler som Norge hittil har bevilget til landet, over til andre kanaler, herunder regionalbevilgning eller multilaterale organisasjoner. Jeg vil gjerne understreke dette. Det samme har vi også sagt om Eritrea og Zimbabwe. Utgangspunktet for det er jo nettopp det representanten Gundersen understreker, at vi ikke gir u-hjelp til folkets herskende klasser eller til dem som styres, i utgangspunktet, men til det folket som har behov for det. Når det er sagt, er det klart at hvis man skal ha en utviklingsstrategi i et land i Afrika hvor det er behov for

alt fra konfliktforebygging, konfliktløsning, demokratiutvikling, «good governance», økt handel og næringsinvesteringer i tillegg til bistand, så er man også nødt til å ha et samarbeid på en eller annen måte med myndighetene i det landet, men da i et nært samarbeid med ulike aktører som kan bidra til en slik utviklingsprosess. Og jeg tror vel kanskje at vi i økende grad må erkjenne at det er denne kombinasjonen av ulike faktorer som kan bidra til en utvikling i Afrika. Det ser veldig dystert ut i dag, og det er grunn til å se på Afrika med uro.

**Fridtjof Frank Gundersen (Frp):** Jeg har ikke så mange kommentarer til det Marit Nybakk sa. Det eneste er i grunnen hennes uttalelse om at det kan være aktuelt «avhengig av utviklingen» å vri støtten vekk fra land som Etiopia og Eritrea, og muligens Zimbabwe.

Jeg må da spørre: Hvordan skal det egentlig utvikle seg hvis man skal ta den konsekvens at man skal opphøre med u-hjelp til den slags regimer og land hvor man ikke har noen oversikt lenger over hvor pengene havner, og hvor det er ganske opplagt at enhver økonomisk hjelp vil bidra til deres evne til å føre krig? Det er alltid det man hører, at man skal se utviklingen an. Jeg synes vi har sett nok utvikling i det som allerede foreligger. Jeg har aldri hørt at det skal være nok utvikling til at man virkelig tar den konsekvens at man kutter ut u-hjelpen – men kanskje er det et prestisjenederlag for dem som har satt det i gang.

**Einar Steensnæs (KrF):** Jeg tror faktisk ikke jeg har hørt noen representanter fra Fremskrittspartiet gi en så konsentrert fremstilling av partiets syn på bistandspolitikken som den vi nå fikk på ti minutter av Fridtjof Frank Gundersen. Jeg synes det er vanskelig å kommunisere i forhold til den store avstanden jeg føler når det gjelder strategi, og to minutter kan være knapt for Fridtjof Frank Gundersen også til å svare. Men han har jo åpenbart rett i – og der er vi samstemte – at mye ved norsk bistandspolitikken trenger kritisk gjennomgang. Vi trenger å se på hvordan midlene forvaltes, og følge pengene mer fram til sluttbruker for å forvise oss om at de går til det rette formålet.

Men forskjellen mellom den bistandspolitikken som det er flertall for, heldigvis, i dette stortinget, og det som Fridtjof Frank Gundersen nå sa, er at Fremskrittspartiet og Fridtjof Frank Gundersen trekker den konklusjon at det ikke nytter – en må bare trekke seg ut og la folkene greie seg selv. En klarer ikke gjennom bistand å gjøre opp verken med korrupsjon, med krenkelser av menneskerettigheter, krenkelser av ytringsfriheten, osv. Det kommer ingen næringsvirksomhet i gang uten at de må gjøre det selv.

Jeg vil gjerne spørre Fridtjof Frank Gundersen, som i hvert fall tror på det private initiativ og de private organisasjonene, fordi han latterliggjør bl.a. forslag om å bidra til en journalistutdanning i en del utviklingsland: Hvis disse institusjonene er uavhengige, dersom vi får fram frivillige organisasjoner som er villige til å ta ansvar her, er ikke det i hvert fall instrument som Fremskrittspartiet kan bruke penger på?

**Fridtjof Frank Gundersen (Frp):** Ja, det å forsøke å utvikle uavhengige og frie private organisasjoner i u-land skulle vel kanskje ikke koste så kolossalt mange penger. Det er jo bare en forsvinnende brøkdell av disse u-landsbudsjettene som vitner om enorme ambisjoner når det gjelder å administrere penger i fjerntliggende land under forhold man ikke kjenner, under helt andre kulturer, og hvor de som reiser ut, har en helt annen levestandard, et helt annet levesett enn de mennesker de forsøker å hjelpe. Jeg vil jo selvfølgelig ikke se bort fra at mennesker med privat initiativ, som reiser dit av idealistiske grunner, kan få til noe på mer eller mindre personlig basis. Men alle disse møtene, disse internasjonale organisasjonene som skal samarbeide og reise og skrive dokumenter og rapporter som svirrer rundt omkring – selv om hensikten er god, har jeg faktisk ikke noen tro på resultatet. Og jeg synes også at når man ser på utviklingen i sydlige Afrika, så kan man vel ikke finne et bedre vitnesbyrd om at dette ikke har lyktes. Det kunne selvfølgelig vært verre uten, men det er ikke meget som tyder på det.

**Lisbet Rugtvedt (SV):** Det var et dypt pessimistisk innlegg representanten Gundersen holdt. Hadde han vært representativ for holdningene på bistandsområdet, ville det kanskje vært grunn til pessimisme for flere av oss.

Han åpnet sitt innlegg med å si at han ikke vet noe om resultatene av norsk bistand. Jeg synes det er viktig å understreke at det viktigste er at Gundersen ikke vet noe om bistandens resultater. Jeg kan opplyse at de aller fleste norske bistandsprosjekter jevnlig blir evaluert. Det blir utarbeidet lesbare evalueringsrapporter, og jeg vil oppfordre Gundersen til å lese flere evalueringsrapporter om norsk bistand, og se at det faktisk nytter. Ikke dermed sagt at alt har vært vellykket og at det ikke er grunn til å stille kritiske spørsmål, men vi ser faktisk at det nytter.

For Fremskrittspartiet – i den grad de peker på løsninger – er det handel. Gundersen la selv fram en del eksempler på land hvor styre og stell ikke er som en kunne ønske. Hvordan tror Gundersen at inntekter av handel vil komme de fattige i disse landene til gode? Hvilke mekanismer vil han innføre, og hvilke mekanismer tror han på som kan gjøre at han er så sikker på at handel umiddelbart vil komme de fattige til gode?

Gundersen syntes det var ganske komisk at en vil satse på en kritisk presse og støtte politiske bevegelser og partier. Jeg vil spørre: Hva vil Gundersen anbefale? Hvordan skal en komme korrupsjon, vanstyre, overdrevne militærutgifter osv. til livs dersom en ikke skal støtte nettopp en kritisk presse, det sivile samfunnet og opposisjonen i de landene som Gundersen nevnte?

**Fridtjof Frank Gundersen (Frp):** Når det gjelder kritisk presse i ettpartistater, ligger det i sakens natur at det i en ettpartistat ikke kan være en fri presse. Enda vanskeligere blir det selvfølgelig å opprettholde en fri presse hvis det herskende regime vet at denne frie pressen støttes av noen i utlandet som støtter dem som kritiserer regimet, så jeg synes det virker litt naivt.

Når det gjelder handel, ligger det i sakens natur at det vil kreve sysselsetting. Det igjen vil føre til at inntektene – og da mener jeg inntekter som ikke er overføringer fra andre land, gaver – på en naturlig måte vil stige. Det er også klart at jo mer effektivt man klarer å produsere varene, jo mer av merverdien vil tilfalle arbeidstagerne. Da vil det også være mulig for enkelte u-land å beskatte inntekter, for da begynner det å komme inntekter til landets borgere generelt. – Dette er jo helt elementært. Det fine ved handel er nettopp at inntekter som kommer via handel, ikke ligger så vel til rette for korrupsjon som inntekter som kommer inn i landet som gaver. Penger utenfra har man svært liten mulighet til egentlig å vite hvor havner – om det ikke rett og slett fører til en større klasseforskjell i disse landene.

**Presidenten:** Replikkordskiftet er omme.

**Siri Frost Sterri (H):** Statsråden tar i sin redegjørelse utgangspunkt i nyhetsbildet fra Afrika.

Det er dessverre slik at den pågående konflikten i Zimbabwe ikke lenger er den eneste som dominerer på skjermen og i avisspaltene. Sammenbruddet i forhandlingene mellom Etiopia og Eritrea setter sitt krigspreg på andre deler av Afrika. Denne konflikten har alt krevd titusener av liv og forsterket hungerkatastrofen i denne delen av Afrika. I Sierra Leone er situasjonen prekær og blottlegger at også FNs myndighet er begrenset.

Det er utvilsomt sant at i de interne og mellomstatlige konfliktene i Afrika er det de fattige som blir taperne. Konflikter er fattigdomsforsterkende. Konflikter er samtidig en konstant påminnelse om de underliggende årsaker til fattigdom og behovet for å bruke utviklingshjelp på en balansert og effektiv måte.

Det er et grunnleggende prinsipp i norsk bistandspolitikk at mottaker har ansvar for egen utvikling. Samtidig er det vårt ansvar at vi sørger for hjelp til utvikling og ikke bistand til enhver form for politisk og økonomisk utvikling av den typen vi har sett i Zimbabwe. Fenomenet Mugabe er en påminnelse om at der korruperte regimer kjemper for overlevelse, oppstår det ikke bare interne konflikter, men hele regioner settes i fare og dermed også de skjøre utviklingsmuligheter som er et resultat av langvarig utviklingshjelp.

«Fattigdommen er ikke abstrakt, den har ansikt og stemme,»

sier statsråden. Jeg kunne være fristet til å si at heller ikke korrupsjon og vanstyre er det. Også det har ansikt og stemme. Jeg mener derfor det er riktig at Regjeringen – bl.a. etter påtrykk fra Høyre – er kommet til den konklusjon å fryse deler av stat til stat-bistanden.

Norges reaksjon er nødvendig. Spørsmålet er imidlertid om den går langt nok. Jeg minner om at Høyre i bistandsdebatten i desember i fjor satte søkelyset på nettopp Zimbabwe. Ved den anledning tok Arbeiderpartiet til orde for å vri bistanden fra landbevilgninger til regionbevilgninger. Når Regjeringen nå fryser land til land-bistanden, får vi en mer passende reaksjon. Og dersom utviklingen fortsetter i det sporet som den har gjort siden

årsskiftet, bør imidlertid Norge vurdere en enda strengere reaksjon.

Statsrådets signal om å komme tilbake i neste års statsbudsjett med en vurdering av om Zimbabwe fremdeles skal være et prioritert samarbeidsland for Norge, blir et for svakt virkemiddel. Høyre vil oppfordre Regjeringen til ikke bare å følge utviklingen nøye, men også å velge de riktige virkemidlene. På den bakgrunn stiller jeg meg noe undrende til statsrådets antydning om at et politisk og økonomisk sammenbrudd i Zimbabwe vil kunne få alvorlige konsekvenser for hele det sørlige Afrika. Spørsmålet er vel snarere om ikke dette alt har inntruffet, og at Norge på denne bakgrunn burde velge det skarpeste reaksjonsmidlet: full stans av all bistanden til landet. Det er ikke myndighetenes håndtering av situasjonen, som statsråden uttrykker det, som er årsak til krisen, men selve styresettet

I sin øvrige redegjørelse sender statsråden viktige signaler om en mer variert bistandspolitikk. Spesielt viktig er signalet om et offensivt partnerskap mellom privat næringsliv, myndigheter og frivillige organisasjoner. Det er ikke lenge siden Stortinget vektla betydningen av å utarbeide en strategi for næringsutvikling i sør. Hensikten med dette initiativet er nettopp å tilrettelegge for næringslivet. Men dette virker naturligvis to veier. Det er ikke bare slik at næringslivet skal være seg sitt samfunnsansvar bevisst, men også at norske myndigheter skal vite å tilrettelegge for at norsk næringsliv kan spille en større rolle i norsk bistandspolitikk. Innføring av en fellesordning med både bundet og ubundet bistand er her et sentralt virkemiddel, og Regjeringens vurdering av blandede kreditter og parallellfinansiering vil kunne bidra til å styrke næringslivets rolle. Det er positivt at statsråden signaliserer vilje til å gå lenger enn den forrige bistandsministeren på dette punktet. Høyre vil følge den prosessen statsråden åpner for når hun bl.a. hevder at Regjeringen vil arbeide for at forholdene blir lagt bedre til rette for private investeringer i Afrika.

Stortingets debatt om bistandsmidler på Balkan har satt et viktig søkelys på nødvendigheten av et mer fleksibelt bistandssystem. Norge har som bidragsyter til denne regionen låst seg til et system som ikke følger den praksis EU legger opp til, der bruk av bundet bistand er mer vanlig. Dersom norsk næringsliv skal få like konkurransevilkår som europeisk næringsliv, må Norge i større grad være villig til å fire på prinsipper og tilrettelegge for større fleksibilitet. Statsrådets inkludering av EU som en av våre mange rammer for arbeidet mot en mer rettferdig verden, er på den bakgrunn positivt.

Handel er et annet område der fleksibilitet er et nøkkelord. Norge gir i dag 0,22 pst. av BNI til MUL-landene, og i 1999 gikk 35 pst. av norsk bistand til disse landene. Samtidig ser vi at MUL-landenes andel av verdenshandelen reduseres og i dag utgjør bare 0,5 pst. av den totale verdenshandelen. Afrika er hardest rammet. Rundt 80 utviklingsland kan i dag karakteriseres som marginalisert i verdenshandelen. Det dreier seg om 35 pst. av verdens befolkning, og om nesten alle MUL-landene.

Høyre minnet i bistandsdebatten i desember om verdien av økt internasjonal handel og viste i den forbindelse til Kofi Annans uttalelse om verdien av å øke utviklingslandenes handelsmuligheter. Norges politikk for å øke utviklingslandenes muligheter i WTO og sikre et åpent og regelbasert handelssystem er et viktig bidrag. Her må Norge sørge for at det er samsvar mellom våre ønsker på utviklingslandenes vegne og den politikk vi selv fører overfor utviklingslandene. Jeg oppfatter statsråden dit hen at hun er klar over dette samsvaret når hun gir signal om at Norge i større grad må ta hensyn til de eksportprodukter som er av særlig betydning for utviklingslandene.

Samordning og målretting av ressurser er et viktig signal om hva som bør være det sentrale for norsk utviklingshjelp. Målet om å være en fremtredende nasjon innen fattigdomsbekjempelse må ikke overskygge krav til måloppnåelse og effektiv og fleksibel hjelp. Det er derfor med glede at jeg merket meg statsrådets målsetting om å øke utviklingshjelpen i «takt med mulighetene for å anvende midlene på en effektiv måte». Jeg forstår dette slik at statsråden vil vektlegge måloppnåelsen mer enn tallmagien, og i så fall deler Høyre denne prioriteringen og oppfatter den som et positivt signal i retning av større bredde. Jeg vil også anta at dette innebærer en ny vridning av den målsetting Arbeiderpartiet gav uttrykk for etter budsjettforliket med sentrumspartiene i fjor, da viktigheten av å oppnå én prosentandel av BNI ble understreket.

Norge har et godt rykte på seg som en solid bidragsyter i bistandssammenheng. Nettopp derfor er det viktig at Norge benytter seg av denne posisjonen til å bli et foregangsland også når det gjelder bredde på vår bistand. En fleksibel bistandspolitikk er den beste garanti for at vår bistand kommer dem til gode, som trenger den. Dette innebærer at vi også tenker nytt når det gjelder tradisjonelle kanaler for bistand. Statsrådets signal om å revidere retningslinjene for støtte til frivillige organisasjoner peker i retning av fornyelse. Det er vi i Høyre tilhengere av, det vil også tjene de frivillige organisasjonene.

Men Norges bistand kan bli bedre. OECDs utviklingskomite, DAC, har påpekt at Norge kan gjøre mer, bl.a. for å koordinere humanitær bistand og langsiktig utvikling. Regjeringen har tydeligvis merket seg dette og satt det opp på listen over viktige prioriteringer. Også dette vil vi følge nøye med i fra Høyre side, spesielt med tanke på delingen av ansvarsforholdet mellom utviklings- og utenriksministeren. En mulig gevinst ved en slik deling er handlefrihet overfor andre regioner, der norsk bistand i dag ikke brukes i stor utstrekning. Dette kan virke positivt forutsatt at det gir grobunn også for langsiktige prioriteringer og fleksible løsninger.

**Johan J. Jakobsen (Sp):** «Bistand er politikk», sa utviklingsministeren i oppsummeringen av sin utviklingspolitiske redegjørelse. Det er et utsagn som hele Stortinget vil kunne stille seg bak, uavhengig av holdningen til norsk bistandspolitikk. De mange konfliktområdene som i dag preger nyhetsbildet, viser nemlig med all mulig tydelighet hvordan utvikling, utenrikspolitikk og innsats

for fred og forsoning henger sammen, og derfor må ses i sammenheng. Zimbabwe, Sierra Leone, Etiopia og Eritrea, Sri Lanka og Sudan: Situasjonen i alle disse landene forteller oss at den internasjonale innsatsen må settes inn over et bredt felt. I tillegg til den mer tradisjonelle bistanden må det satses på konfliktløsning, demokratibyggning, utdanning og sykdomsbekjempelse, tiltak mot korrupsjon og rovdrift på natur og miljø, og ikke minst trygging av menneskerettigheter. Dette viser hvor omfattende og komplisert en komplett bistandspolitikk har blitt. Stilt overfor de lidelser, den vold og den ofte meningsløse oppførelsen som makthaverne i noen av disse landene viser, kan situasjonen ofte virke så håpløs at en kan være på nippet til å gi Fremskrittspartiet rett. *Det* nytter ikke. En kan bli fristet til å gi opp. *Det* har den siviliserte delen av verden ikke lov til. Bistand dreier seg om solidaritet og om menneskeverd. Vi kan ikke stille oss likegyldige til den bunnløse nød og de tragedier som hver eneste dag ruller over fjernsynsskjermen.

Vi skal yte hjelp, men vi skal også stille krav om at demokratiske prinsipper og menneskerettigheter blir ivare tatt i mottakerlandene. Og vi må vise i konkret handling at vi mener alvor når vi sier at vi ikke vil akseptere at grunnleggende menneskerettigheter blir tråkket på.

Situasjonen i Zimbabwe har aktualisert spørsmålet om hvordan Norge skal opptre overfor samarbeidsland som ikke etterlever elementære demokratiske prinsipper, og som ikke respekterer de mest grunnleggende menneskerettigheter.

Utviklingen i Zimbabwe er tragisk. I april i år kunne Zimbabwe markere at det var 20 år siden landet fikk sin selvstendighet. President Robert Mugabe ble selve symbolet på den afrikanske frigjøringskampen. Hans lederskap skapte også tro på at det var mulig å bringe de afrikanske land opp av den økonomiske hengemyren de fleste land på dette kontinentet befant seg i: Borgerkrigen var slutt, sanksjonene mot landet ble hevet, og i løpet av de to første år var den økonomiske veksten på hele 28 pst.

I dag er situasjonen snudd fullstendig på hodet. Økonomien rakner, landets leder omtales i internasjonal presse som en despot som setter rettssystemet ut av kraft og stilltiende aksepterer vold mot opposisjonspolitikere og hvite farmere. De siste opplysningene går ut på at Mugabe vil frata det hvite mindretallet i landet – ca. 80 000 personer – deres statsborgerskap, slik at de ikke kan stemme ved det forestående valg. I 1998 sendte Mugabe 6 000 soldater inn i Kongo. Ifølge *The Economist* står det i dag 11 000 soldater fra Zimbabwe i Kongo, og kostnadene ved dette engasjementet binder opp ca. en tredjedel av landets totale budsjett!

Zimbabwe er et av Norges hovedsamarbeidsland. Det forplikter. Norge kan selvsagt ikke akseptere at et av våre viktigste bistandsland neglisjerer rettssystemet og stilltiende aksepterer vold mot og drap på sivile borgere. Hvis det hvite mindretallet i tillegg blir fratatt sine borgerrettigheter, er situasjonen ytterligere alvorlig.

Mot denne bakgrunn er det viktig – og positivt – at Regjeringen har protestert kraftig mot myndighetenes

håndtering av situasjonen. Beslutningen om å fryse 20 mill. kr av stat til stat-bistanden til Zimbabwe er et klart signal om at Norge stiller krav om demokratisk sinnelag og anstendighet i sin bistandspolitikk.

Det viktigste signalet er imidlertid at Norge har gjort det klart overfor zimbabwiske myndigheter at en vil måtte vurdere vårt fortsatte bistandsengasjement i landet dersom ikke landets ledelse inntar en annen holdning til demokrati og menneskerettigheter.

Utviklingsministeren sa at utviklingen i Zimbabwe vil bli holdt under nøye oppsikt, og at Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2001 vil komme tilbake med en vurdering av hvorvidt Zimbabwe fortsatt bør ha status som et prioritert samarbeidsland for Norge. Men slik situasjonen i Zimbabwe nå utvikler seg, er det grunn til å spørre om ikke fem måneder er et for langt tidsperspektiv for vurderingen av et så viktig spørsmål. Situasjonen i Zimbabwe er meget alvorlig og kan raskt komme til å utvikle seg i dramatisk retning dersom ikke Robert Mugabe bruker sin autoritet overfor jordokkupanter og voldsutøvere.

Etter Senterpartiets mening kan det bli nødvendig å vurdere Norges holdning til Zimbabwe som prioritert samarbeidsland før Stortinget igjen møtes til høsten. Det som nå skjer i Zimbabwe, kan bidra til at folks holdning til norsk bistandspolitikk blir påvirket i negativ retning. Hvis Norge nøler med å følge opp kritikken av myndighetene i landet med mottrekk som folk vil forstå og respektere, vil tragedien i Zimbabwe lett kunne gi vann på mølla for de krefter som fra før av er kritiske til norsk bistandspolitikk.

Den utviklingspolitiske redegjørelsen viser at den nye regjeringen i hovedsak ønsker å føre videre sentrumsregjeringens bistandspolitikk. Blant annet viser redegjørelsen at det er bred politisk støtte til den gjeldsplan som utviklingsministerens forgjenger presenterte for to år siden, og som ble sluttbehandlet for et år siden i forbindelse med budsjettet for 1999. Gjeldsplanen for fattige og kriserammede utviklingsland er en oppfølging av så vel Voksenåsen-dokumentet som merknadene fra sentrumspartiene og SV i forbindelse med den bistandsmelding som ble behandlet i forrige stortingsperiode.

I fjorårets redegjørelse ble det lagt stor vekt på kampen mot korrupsjon. Korrupsjon undergraver utvikling, ikke bare fordi viktige ressurser går tapt, men også fordi det undergraver demokrati, samhold og rettfærdig fordeling av de verdier som skapes. Skal en vinne kampen mot korrupsjon, kreves det koordinering både nasjonalt og internasjonalt. Mot denne bakgrunn er det positivt at utviklingsministeren varsler at Regjeringen vil bygge institusjonell kapasitet og fremme samspill mellom ulike aktører i den viktige kampen mot korrupsjon. Korrupsjon har det til felles med brudd på menneskerettighetene at den bidrar til å sette utviklingshjelpen i vanry, med de følger det kan få for industrilandenes vilje til å yte bistand.

Utviklingsministeren holdt sin redegjørelse om norsk utviklingshjelp tre dager før Regjeringen la fram sitt reviderte budsjett for 2000. Legger en redegjørelsen og det

reviderte budsjettet ved siden av hverandre, er det ikke helt enkelt å forstå at det er den samme regjering som står ansvarlig for begge disse dokumentene. Kuttet i bistandsrammen på 430 mill. kr har allerede vært framme i debatten. La meg nevne et annet eksempel: I redegjørelsen sier Regjeringen at utviklingslandenes miljøforvaltning må styrkes, og at den ønsker «en ny giv i det internasjonale samarbeidet om miljø og utvikling». Tre dager senere foreslår Regjeringen kutt i bevilgningene til bl.a. internasjonale klima- og miljøtiltak og til nettopp miljø- og naturressursforvaltning.

I en særdeles vanskelig budsjettssituasjon skal en ikke trekke dette for langt. Men jeg tror Regjeringen ville ha stått seg på at det var et noe bedre samsvar mellom de i og for seg positive programerklæringene som utviklingsministeren på vegne av Regjeringen kom med på tirsdag, og de dokumenter som finansministeren la fram på fredag.

**Presidenten:** Det blir replikkordskifte.

**Dag Danielsen (Frp):** Representanten Johan J. Jakobsen hadde et par referansepunkter for å gi bistand. Han snakket om solidaritet og menneskeverd, og siden det er 17. mai i morgen, er dette ord jeg selvfølgelig fullt ut kan sluttet meg til, og som det er på sin plass å si i denne sammenheng.

Men han hadde også en referanse til Fremskrittspartiet, hvor han tiller oss den holdningen at vi mener at det ikke nytter. Der må jeg si meg uenig med representanten Jakobsen. Poenget til Fremskrittspartiet er at det nytter. Men det som er avgjørende, er *hva* som nytter, og vi har ikke tro på stat til stat-bistand. Det vi har tro på, er dette med markedsadgang og handel og stimulering av næringslivet i u-landene. Det som er positivt, og som er et eksempel på at det nytter, er nettopp u-landenes egen holdning på dette punktet, hvor det har skjedd en vesentlig dreining de siste årene nettopp i retning av dette med markedsadgang, at det er det som betyr noe, og ikke nødvendigvis de voldsomme stat til stat-overføringene som vi opplever i dag. Det er markedsadgang som vil føre til resultater i det lange løp.

Jeg synes representanten Jakobsen hadde mye positivt i sitt innlegg. Jeg synes det var spesielt positivt at han nå la vekt på at fem måneder, også fra Senterpartiets ståsted, kanskje er et for langt tidsperspektiv når det gjelder situasjonen i Zimbabwe. Han antydte også at man kanskje burde revidere dette tidligere, og før Stortinget møtes til høsten. Jeg synes også Johan J. Jakobsens poeng, at å gi hjelp til et slikt despotregime nettopp undergraver folks holdning til bistand generelt, var veldig godt, det har jeg brukt flere ganger tidligere i bistandsdebatter, også når det gjelder Zimbabwe.

Jeg vil gjerne avslutte med å stille representanten Jakobsen et mer prinsipielt spørsmål, i og med at han har vært inne på hvilke kriterier som må gjelde for å stoppe bistanden: Hvilke kriterier vil Senterpartiet legge til grunn for å stoppe bistanden?

**Johan J. Jakobsen (Sp):** Det er mulig jeg var litt upresis i min omtale av Fremskrittspartiet. Men når jeg brukte uttrykket at Fremskrittspartiet mener at «det ikke nytter», var det faktisk med utgangspunkt i at det er den norske bistandspolitikken som ikke nytter. Jeg skjønner at det er det representanten Danielsen mener, og det var også det jeg la i denne formuleringen.

Så må vi selvsagt bare trekke den konklusjon at når det gjelder troen på at markedet skal løse u-landsproblemer, står representanten Danielsen og jeg for ganske ulike holdninger. Jeg har ikke noen tro på at det å overlate utviklingen til markedskreftenes frie spill, er veien å gå. Derimot er jeg langt på vei enig i det representanten Danielsen sa omkring markedsadgang for utviklingslandene, slik vi har i Norge f.eks. gjennom MUL-systemet. Det er interessant å registrere at en del av de sterkeste innvendingene som har kommet mot WTO og WTO-forhandlingene, nettopp går på en frykt for at WTO-systemet skal komme til å bringe utviklingslandene i en enda vanskeligere markedssituasjon enn hva tilfellet er i dag.

Jeg mener at en fem måneders betenkningstid kan vise seg å være for lang tid. Det er nettopp fordi en ikke skal komme i den situasjon at Dag Danielsen og Fremskrittspartiet og andre som er kritiske til norsk bistandspolitikk, skal få vann på mølla og bruke dette som et argument for å drive sin politikk videre. Det er noe av bakgrunnen for at jeg nevnte dette.

Når det gjelder kriteriene, mener jeg at en ikke trenger ytterligere kriterier utover det som skjer i Zimbabwe i dag. Jeg oppfattet utviklingsministeren dit hen at hvis denne utviklingen ikke stanses, og hvis disse overgrepene ikke stanses, er kriteriene for å revurdere utviklingshjelpen til Zimbabwe allerede oppfylt.

**Presidenten:** Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

**Lisbet Rugtvedt (SV):** Det var mye positivt i utviklingsministerens redegjørelse. SV er glad for statsrådets uttrykte vilje til økt bistand. En slik viljeserklæring er likevel ikke så mye verdt dersom den ikke også blir etterfulgt av praksis. Det ble derfor en skuffelse når nettopp bistandssektoren fikk så hard medfart i revidert nasjonalbudsjett. Det kunne kanskje vært en fordel om utviklingsministeren hadde tatt en prat med finansministeren før hun la fram sin redegjørelse.

Det skurrer kraftig når vi får et budsjett som både viser tidenes største overskudd og vesentlig kutt i bistandsmidlene. Jeg er klar over at kuttet dekker inn utgifter som er godkjent som ODA-midler, men realitetene er at Regjeringen vil ta midler fra de fattigste områdene av verden for å dekke utgifter i Norge. Når det fremste argumentet for et stramt budsjett er at en skal unngå press i økonomien ved for stort innenlandsk forbruk, er det jo heller ingen fornuft i å gå løs på bistandssektoren.

ECON-analysen som de fem store bistandsorganisasjonene står bak, konkluderer da også med at «hensynet til balansen i norsk økonomi ikke behøver å telle tungt som et argument mot å øke bistanden til utviklingslandene».

Regjeringen står fast ved at bistanden skal opp i 1 pst. av BNI. Jeg synes det er grunn til å spørre om dette er et reelt mål for Regjeringen. Hva skal i så fall til for å innfri dette målet? Når vil være det rette tidspunktet, om ikke nå? Er det en drastisk reduksjon av BNI som må til for at målet skal nås?

Det er selvsagt ikke noe poeng i å øke bistandsbevilningene dersom ikke midlene kan anvendes på en fornuftig måte, men det kan umulig være tilfellet at vi har nådd taket. Det er verken mangel på oppgaver eller på kompetanse for å kunne trappe opp bistandsinnsatsen, f.eks. i Afrika, hvor behovene er enorme. Vaksineprogrammet som Regjeringen vil støtte, er jo et konkret eksempel på hvordan det går an å ta tak i et konsentrert problemområde og sette inn en konkret innsats. Jeg er helt sikker på at det går an å bruke fantasi og finne flere områder hvor en kan øke innsatsen og trappe opp bistanden.

SV støtter reaksjonene mot Zimbabwe. Landets myndigheter har håndtert den vanskelige situasjonen på en oppsiktsvekkende dårlig måte og er ansvarlig for økende politisk vold og undertrykking. Det var riktig å fryse en del av bistanden. Men det var også riktig å skjerme den klart fattigdomsorienterte bistanden. Høyre og Fremskrittspartiet ivrer for sterkere reaksjoner i form av frys av all bistand til landet. Her må en etter min oppfatning se på hva som til sjuende og sist best vil tjene målet om å bidra til sosial utvikling og demokrati i Zimbabwe. Det er ingen grunn til å tro at det å ramme de fattigste enda hardere, vil skape en positiv utvikling.

I Zimbabwe, som i en rekke andre afrikanske land, har aids-epidemien gitt katastrofale følger. Ikke minst rammes barn dramatisk. 600 000 barn er foreldreløse. Flere barn lever nå på gata, barnearbeid blir mer utbredt, og flere barn livnærer seg av prostitusjon. Hensynet til disse barna er bare en av grunnene til at det er livsviktig å fortsette å gi bistand.

I Zimbabwe, som i en rekke andre mottakerland for norsk bistand, er det behov for politiske reformer som kan føre til omfordeling mellom fattige og rike, kutt i militære utgifter, oppgjør med korrupsjon og økt respekt for menneskerettighetene. Dersom Norge ønsker å bidra til reformer, må vi ikke trekke tilbake støtte og stille oss på sidelinjen, men spille en aktiv rolle. Bistand for å lindre fattigdom og nød må gå sammen med støtte til det sivile samfunnet, til lokale frivillige organisasjoner, fagforeninger og til frie medier.

Utviklingsministeren la stor vekt på bistand som politikk. Dette synet deler SV. I redegjørelsen ble også partiens rolle i bistandssamarbeidet så vidt nevnt. Og politikk kan også være bistand. Flere norske partier har allerede kontakter med partier i sør. SV har startet et samarbeid med partier i Guatemala og El Salvador. En stor del av samarbeidet foregår mellom lokalpolitikere i Norge og i disse landene. Samarbeidet er til gjensidig nytte. Det bør legges bedre til rette for at norske partier kan engasjere seg i sør. SV vil oppfordre Regjeringen til å lage en strategi for dette, hvor partiens plass i denne typen bistand avklares, og hvor en ser på hvilke muligheter som kan utnyttes bedre. Det er også viktig at det etableres

økonomiske rammer som gjør det mulig for partiene å arbeide langsiktig med dette.

Bedre koordinering av bistand var et tema i redegjørelsen. Det er ikke tvil om at koordinering er viktig. Men det kan bli feil når dette kravet stilles i forhold til at norske organisasjoner bør samordne seg, eller la seg samordne, slik statsråden uttrykte det. De fleste av de norske bistandsorganisasjonene arbeider gjennom lokale partnere. Krav til norske organisasjoner om koordinering må ikke gå på bekostning av hensynet til deres arbeid gjennom lokale og internasjonale partnere. Dette gjelder særlig langsiktig bistand. Organisasjonene arbeider innen ulike fagområder og sektorer og over et stort spekter av samarbeidsorganisasjoner og institusjoner. Dette mangfoldet er positivt, og er en ressurs som Norge må ta vare på. Gjennom samarbeid med lokale partnere bidrar de til lokal kompetansebygging og lokal forankring av bistanden. Vi må ikke bare tenke at innsatsen fra Norge skal koordineres, men først og fremst vurdere i hvilken grad det foregår en god koordinering hos mottakeren.

Den norske gjeldsplanen var et skritt i riktig retning for å løse den gjeldskrisen mange av de fattige landene er i. SV mener at en bør utvide ordningen til også å omfatte alvorlig gjeldstyngede mellominntektsland. Stortinget har også tidligere pekt på at en vei å gå kan være å få til en gjeldsbyttmekanisme der kreditorer kan omgjøre fordringer til produktive investeringer. Jeg vil gjerne høre med statsråden om det er tatt noen initiativ for en slik mekanisme fra Norges side.

Et annet tema som angår overordnede økonomiske rammebetingelser, er forslaget om en internasjonal avgift på valutahandel. En slik avgift kan ha som hensikt å bremse omfanget av valutaspekulasjon, men også å skaffe midler til utviklingsfremmende tiltak. Vil Regjeringen ta initiativ til eller støtte at det settes i gang internasjonalt arbeid for å utrede en slik avgift?

Utviklingsministeren avsluttet sin redegjørelse med ti punkter. SV har ingen problemer med å støtte disse ti punktene. Men som sagt vil det være den praktiske politikken fra Regjeringens side som blir avgjørende for om Norge fører en god bistandspolitik sett med våre øyne.

Til slutt en kommentar til utviklingsministerens siste punkt i sin redegjørelse, behovet for å nå ut med informasjon om bistand til ungdom. Jeg vil vise til at svært mange unge faktisk engasjerer seg i nord-sør-spørsmål. Hver høst deltar tusenvis av ungdom i Operasjon Dagsverk. En rekke ungdomsorganisasjoner benytter seg av statlige støtteordninger for ungdomsutveksling med land i sør. Enda flere vil delta i slik utveksling når det nye Fredskorpset er på beina. Blant annet Kirkens Nødhjelp og Redd Barna har aktive og voksende ungdomsorganisasjoner. Den internasjonale gjeldsletteaksjonen «Jubileum 2000» har engasjert mange unge i Norge gjennom «Aksjon Slett U-landsgjelda». Ungdom har også bidratt aktivt til Max Havelaar-ordningen for rettferdig handel. Informasjon er vel og bra, men jeg vil gi statsråden et råd som jeg kanskje tror vil være enda mer virkningsfullt: Vis ungdom at deres engasjement for økt bistand, sletting av gjeld og rettferdig handel virkelig nytter. Dersom Regje-

ringen viser et enda mer helhjertet engasjement på dette området, tror jeg at engasjementet vil virke smittende.

**Presidenten:** Det blir replikkordskifte.

**Marit Nybakk (A):** Lisbet Rugtvedt hadde en grei gjennomgang av SVs bistandssynspunkter, men på ett område ble jeg litt i stuss. Det var da hun nærmest tok til orde for ikke å ha den koordineringen som det nå har vært bred enighet om i Stortinget gjennom lengre tid, og som ble stadfestet senest i Innst. S. nr. 28 fra 18. november i fjor. Der sluttet hele komiteen – alle unntatt Fremskrittspartiet – seg til Verdensbankens opplegg for det såkalte Comprehensive Development Framework, hvor man koordinerer oppleggene fra de ulike givernes, organisasjonene, de statlige giverorganisasjonene, i det enkelte land. Og det er klart at målet med en slik koordinering må være fattigdomsorientering, utvikling, og dette inkluderer også næringslivet som aktør i en utviklingsprosess.

Jeg kan ha misforstått Lisbet Rugtvedt litt, men hun var nesten som et ekko av en høring vi hadde i utenrikskomiteen i går, og jeg må nesten stille følgende spørsmål: Mener Lisbet Rugtvedt at det er slik at den enkelte private organisasjon skal drive utviklingsarbeid i u-land nærmest helt uavhengig av hva som foregår rundt den organisasjonen? Jeg vil gjerne understreke at jeg ikke mener at man skal fravike sin egenart som organisasjon, for de ulike organisasjoner har forskjellige måter å jobbe på og forskjellige typer prosjekter, men ser ikke representanten at det er nødvendig å se på bistand, handel og utvikling i sammenheng for å få til den fattigdomsorienteringen som er vår målsetting?

**Lisbet Rugtvedt (SV):** Det ville jo være veldig dumt å være imot koordinering. Alle og enhver bør være for koordinering. Det som er viktig for meg, er at vi får fram de rette nyansene her i forhold til de frivillige organisasjonene, og at vi ikke koordinerer på bekostning av det å ta vare på organisasjonenes særtrekk, og respekterer organisasjonenes særtrekk.

Jeg synes også organisasjonene hadde gode poenger på høringen i går. Jeg ønsker ikke å framstå som et ekko av organisasjonene, men jeg synes det er veldig viktig at vi tar vare på deres særtrekk. Et viktig poeng for organisasjonene er også at koordineringen i Norge ikke må skape vanskeligheter for organisasjonenes koordinering i forhold til deres internasjonale nettverk og organisasjoner. Organisasjonene har gjerne internasjonale paraplyorganisasjoner som de koordinerer i forhold til, og de har lokale organisasjoner i landet som de arbeider i forhold til. Da må ikke Norge skape problemer for muligheten til å koordinere innenfor disse nettverkene, for de representerer også nyttig koordinering på hver sine fagfelt.

Et viktig poeng i tillegg er at Norge må se til FN-organisasjonene og se hvordan de kan bli bedre på koordinering. Det gjelder særlig i nødsituasjoner, hvor vi ser at FN ikke alltid bidrar til å skape den koordineringen, og at det går for langsomt før de får på plass et ordentlig apparat for å koordinere. Men som sagt: Jeg er ikke imot ko-

ordinering. Jeg er heller ikke imot at norske organisasjoner skal koordinere seg, men jeg synes det er veldig viktig at en koordinerer på bakgrunn av innsikt i hvordan organisasjonene arbeider, og at en respekterer organisasjonenes særtrekk, fordi jeg mener at det er en viktig ressurs for Norge. Det er også nødvendig dersom organisasjonene skal leve og vokse, at de får anledning til å dyrke sine særtrekk.

**Marit Nybakk (A):** Jeg kan ikke skjønne annet enn at SV her og nå bryter med den politikken de har stått for hittil i bistandsdebatten i denne salen, de innstillinger som de har vært med på i utenrikskomiteen, og den politikken som de forfekter. Hvis det skal ha noen hensikt å ha en koordinering i det enkelte mottakerland i den hensikt å sikre en utvikling, sikre en fattigdomsorientering, sikre at samfunnet gradvis kommer seg framover, så må vi jo nettopp ha et samarbeid mellom aktører som spiller ulike roller, men som like fullt inngår i en utviklingsstrategi som noen må gripe fatt i, og som noen må styre på en eller annen måte.

Når det gjelder FN-organisasjoner, er jeg enig i at det er viktig at FN-organisasjonene koordinerer. Det er jo en viktig del av reformarbeidet i FN, hvor ikke minst UNDP har tatt ansvaret for UN Resident Coordinator-rollen i mange land. Men også FN-systemet må inngå sammen med øvrige aktører, for hvis de ikke gjør det, hvis vi ikke får til denne koordineringen, skjer det som man har sett i Bosnia og andre steder, at til slutt blir det slik at landet nesten styres av private bistandsorganisasjoner, og de organisasjonene tapper også samfunnet for kvalifisert personale og kompetanse.

**Lisbet Rugtvedt (SV):** Jeg tror ikke jeg bryter noe dramatisk med hva SV har stått for på dette punktet. Skulle det være tilfellet, skal jeg sørge for å rydde opp i det problemet selv, og sørge for at SV forstår hva jeg vil, og at vi har en samlet politikk på dette området. Jeg tror, som sagt, at vi er enige om at koordinering er viktig, men vi må se på hvor og på hvilket nivå vi skal koordinere.

Når norske organisasjoner samarbeider med sine internasjonale paraplyorganisasjoner, foregår ofte samordningen mellom internasjonale paraplyorganisasjoner ute i felt. Det som er viktig for meg, er at vi, som sagt, får fram disse nyansene. I det store og hele tror jeg egentlig ikke denne uenigheten er veldig dyp, men jeg tror kanskje noe av forståelsen for hvordan de frivillige organisasjonene jobber, mangler, slik som i hvert fall jeg har oppfattet det, og som det også sies i utviklingsministerens redegjørelse, at organisasjonene må la seg samordne. Jeg ønsker bare at vi skal få fram disse nyansene, og at det skal bli veldig tydelig at vi respekterer organisasjonenes måte å jobbe på, og at vi respekterer at de har sine nettverk og koordinerer i forhold til dem.

**Presidenten:** Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

**Lars Sponheim (V):** Bistandsministerens redegjørelse viser at Regjeringen ønsker å videreføre store deler av

Bondevik-regjeringens bistandspolitikk. Dette er bra, fordi bistandspolitikk trenger kontinuitet og langsiktighet. Samtidig er det grunn til – siden det tross alt er politikk vi driver med – å peke på, slik mange talere har gjort, det lille paradokset i forrige uke da revidert nasjonalbudsjett ble lagt fram og det på en måte ble noe avstand mellom faktisk oppfølging og de ord som er sagt rundt dette. Det er en vanskelig budsjettsituasjon. Jeg skal ikke overdrive den situasjonen, men prøve å legge til grunn den moral at vi må prøve å finne finanspolitiske instrumenter som ikke begrenser vår innsats overfor de fattigste land. Målet om en opptrapping av bistanden til de fattigste landene bør stå fast.

Vi er alle klar over at bistand på ingen måte er det fulle og hele svaret på de utfordringer den fattige delen av verden står overfor. Globaliseringen skaper nye muligheter, svært mange nye muligheter. Vi opplever en stor velstandsøkning i enkelte deler av verden, men samtidig har vi ikke, til tross for økonomisk og teknologisk utvikling, vært i stand til å redusere gapet mellom de rike og de fattigste landene. Gjeldskrisen medfører at mange land ikke har egne ressurser til nye investeringer i sosiale og utviklingsfremmende tiltak. De fattigste landene får ikke samme tilgang til det som er de viktigste drivkreftene for økonomisk utvikling: nye investeringer og markedsadgang.

Venstre savnet derfor i redegjørelsen større ambisjoner for hvordan Norge kan bidra til reell utvikling i de fattigste landene gjennom å legge forholdene til rette for økte investeringer, gjeldslette og økt handel.

Norge må være en pådriver for at neste forhandlingsrunde i WTO reelt ivaretar utviklingslandenes interesser. Norge må gå inn for nulltoll for de minst utviklede landenes produkter, og at dette bindes i WTO. Norge må også arbeide for økt åpenhet i WTO, både overfor utenverdenen og for å sikre større internt demokrati mellom medlemslandene. Bare slik kan WTO oppfattes å fremme et rettferdig internasjonalt regelverk.

Norge må også gå videre i gjeldslettearbeidet. Til tross for økt støtte blant rike land til det internasjonale gjeldsletteinitiativet er det langt igjen før tiltakene er robuste nok. Bare fire land har fått gjeldslette gjennom HIPC-initiativet så langt. Det er derfor viktig at den norske gjeldsplanen Bondevik-regjeringen etablerte, videreføres. I dette arbeidet er det bl.a. avgjørende at HIPC Trust Fund styrkes finansielt for å redusere gjennomføringstiden for gjeldslette. Det er også nødvendig å øke koordineringen av gjeldslette for å effektivisere gjennomføringen.

Bistand er politikk, både gjennom støtte til tiltak for å styrke demokrati og menneskerettigheter, og fordi bistand er en støtte til det sittende regime. I en situasjon hvor forholdene i Zimbabwe forverres for hver dag, må Norge gi klare signaler om at myndighetenes håndtering av denne situasjonen ikke er akseptabel. Det er nødvendig at Norge fryser deler av stat til stat-bistanden til Zimbabwe. Samtidig mener Venstre at bistandsministeren bør gå lenger: Det må det gis klare signaler om at Zimbabwes status som prioritert samarbeidsland vil opphøre fra neste år om en ikke ser klare tegn til forbedringer.

Situasjonen i Zimbabwe understreker også behovet for å rette mer av den norske bistanden mot demokratibygging og menneskerettigheter. Demokrati er ikke en tilstrekkelig, men en nødvendig forutsetning for å sikre menneskerettigheter og en mer sosialt rettferdig utvikling. Det er også en viktig forutsetning for økonomisk utvikling. Uten et styresett hvor befolkningen kan kaste sine ledere ved valg, skapes det ikke tillit til en stabil sosial og politisk utvikling, noe som igjen er nødvendig for å sikre nye investeringer og produksjon. I den forbindelse er jeg glad for bistandsministerens signaler om at en framover også vil støtte de viktigste byggherrene i et demokratisk system, de politiske partiene og strukturene i våre samarbeidsland.

Venstre er opptatt av at arbeidet for å samordne statlige giveres politikk styrkes. Iveren etter å plante sitt eget lands flagg på annet lands jord har vært uheldig stor. Men samtidig må det skilles mellom den bistand som har som mål å støtte statlige utviklingsplaner, og den bistand som har som mål å styrke det sivile samfunn. Mye av bistanden fra norske frivillige organisasjoner retter seg mot frivillige organisasjoner og dermed mot å bygge et pluralistisk samfunn. Dette styrker alternative løsninger og demokrati, og nettopp et slikt samfunnsliv som vi er så stolte av i Norge. Samordning må ikke gå på bekostning av pluralisme.

**Marit Nybakk (A):** Ikke uventet har denne debatten i Stortinget i dag fokusert på brutaliteten i Zimbabwe og på den blodige og meningsløse krigen mellom Eritrea og Etiopia. Vi lever i CNNs verden. CNN-bildene av de store farmene i Zimbabwe som stikkes i brann, og barnesoldater i et menneskeslakt av en skyttergravskrig – mens folk rundt sulter og trenger mat – ryster derfor en hel verden.

La meg først understreke at Arbeiderpartiet i Stortinget over lang tid har satt søkelyset både på det økende vanstyret i Zimbabwe og på Eritrea/Etiopia, både i spørretimespørsmål, i innlegg, i budsjettmerknader og flere ganger direkte vis-à-vis den forrige utviklingsministeren. Vi har også vært i forkant når det gjelder å anvisse alternative måter å kanalisere midler på, bl.a. gjennom regionalbevilgningen og multilaterale organisasjoner dersom situasjonen i Eritrea, Zimbabwe og Etiopia skulle forverre seg, senest i budsjettet for inneværende år.

Jeg synes det i disse CNN-tider er direkte galt, som også andre har vært inne på, å framstille situasjonen i Zimbabwe slik media delvis driver med nå. Vanstyret og overgrepene i Zimbabwe er ikke en svart/hvit sak, jeg hadde nær sagt i bokstavelig forstand, der krigsveteraner, som i parentes bemerket er altfor unge til å ha vært frigjørings soldater før 1980, angriper de store hvite farmene. Det er slik Mugabe gjerne vil at det skal se ut. Det er det store svarte flertallet, den vanlige befolkningen i Zimbabwe, som lider under Mugabes udemokratiske og gjennomkorrupte regime. Den demokratiske opposisjonen, som knebles og terroriseres, ledes faktisk av en fagforeningsleder. Hva dette etter hvert dreier seg om, ble vel åpenbart da Mugabe sendte sine tropper inn i Kongo

for å forsvare – hva? Jo, for å forsvare sin egen families økonomiske interesser i diamantindustrien.

I Eritrea har det etter hvert despotiske regimet etter frigjøringen i 1991 nektet 500 000 flyktninger å vende hjem fra Øst-Sudan fordi de tilhører «feil» frigjøringsbevegelse. Dette har vi fra Arbeiderpartiet nå arbeidet med over en toårsperiode, bl.a. tatt representanter for flyktningene hit til Norge med økonomisk støtte fra UD. Men dette er de glemte flyktningene i Afrika.

En langsiktighet og forutsigbarhet i bistandsoverføringene for ikke å ramme de fattigste kan gjøres gjennom andre kanaler enn stat til stat-bistand, samtidig som vi politiserer bistanden. Den langsiktige bistanden må være en plattform for politisk handling. Bistandsmidler må være politiske redskaper og ses på som en integrert del av norsk utenrikspolitikk. I den sammenhengen må vi våge å ta opp en diskusjon om Afrika. Vi må gå inn med ulike virkemidler, ikke fortsette utelukkende å klientifisere kontinentet.

Solidaritet kan defineres som vilje til å fordele, slik at det oppnås frihet og likestilling mellom mennesker. Men det betyr også demokratiske spilleregler og internasjonale kjøreregler for økonomisk samkvem som sikrer utvikling og verdiskaping i det enkelte samfunn, og det betyr aktiv konfliktløsning, konfliktforebygging og demokratiutvikling.

Det er nødvendig at de enkelte bistandsaktørene arbeider innenfor en helhetlig utviklingsstrategi, og jeg vil vise til forrige replikkrunde. Det gjelder også næringslivet som aktør og langsiktige næringsinvesteringer i u-land. Statsråden sa i redegjørelsen:

«Det handler om å skape en felles plattform for utvikling bygd på bred konsultasjon mellom regjering, parlament, næringsliv og sivilt samfunn.»

Det er derfor også viktig å tilrettelegge virkemidlene for norske etableringer best mulig, for at disse skal ha en effekt. Ensidig avbinding kan f.eks. føre til forringet kvalitet på arbeidsvilkår, sosiale standarder og produkter ved at man presser anbudene langt ned. Jeg er svært tilfreds med statsrådets forslag om enklere næringslivsordninger, bl.a. en ubunden låneordning og en fellesordning for bundne og ubundne midler. Dette vil vi komme tilbake til senere.

Men la meg helt til slutt få si at i denne totaliteten er det slik at vi må kjøpe varene som u-landene produserer, som et resultat av næringslivsinvesteringer vi bidrar med. Da er det viktig for meg å understreke at det i St.prp. nr. 61 for 1999-2000 nå slås fast at vi ikke innfører noe auksjonsprinsipp for tollfritt storfekjøtt fra MUL-land.

**Dag Danielsen (Frp):** La meg først komme med et hjertesukk når jeg skal oppsummere denne debatten. Det ble tidligere her i dag nevnt Robert Mugabes behov for ytre fiender. Og når man oppsummerer denne debatten, kan man jo spørre seg om det i norsk bistandsdebatt ikke er behov for Fremskrittspartiet som en slags indre fiende, som de andre partiene kan enes om å gå imot. Det har i hvert fall den positive effekt at man ser mer kritisk på formen på bistanden, noe som til sjuende og sist også vil

komme mottakerne av bistanden til gode, samtidig som det har den positive effekt at det også – etter min mening – kommer norske skattebetalere til gode.

Når det gjelder ministerens redegjørelse, vil jeg gjerne begynne med det jeg synes er positivt og spennende, og det er spesielt dette med å sikre markedsadgang for u-landene, da særlig de minst utviklede landene. Det at man skal satse på bedre markedsadgang og generelle tollreduksjoner i WTO og ta hensyn til de eksportprodukter som er av særlig interesse for utviklingslandene, synes vi i Fremskrittspartiet er et veldig positivt signal. Vi er veldig spente på hvilke følger dette vil få for praktisk politikk fra Regjeringens side. Vil det f.eks. få den effekt at landbruksinteresser i Norge må vike i en del sammenhenger? Da tenker jeg f.eks. på dumping av norsk kjøtt på verdensmarkedet, som norske skattebetalere ikke er i nærheten av å få tilgang til på det prisnivået det her dreier seg om. Vil dette bli fulgt opp i praksis?

Så ble det også nevnt i debatten tidligere i dag at Stortingets oppgave ikke er å detaljstyre prosjekter, og det er Fremskrittspartiet selvfølgelig enig i. Stortingets oppgave er å sende politiske signaler. Det er veldig viktig at Norge viser at vi ikke aksepterer politisk vanstyre, og at vi ikke er med på å forlenge despotregimers eksistens ved å gi bistand til slike land hvor det dokumenteres klare brudd på menneskerettigheter o.l. Og et vesentlig poeng her i dag, som Marit Nybakk var inne på i sitt innlegg, er CNN-effekten. Et tankekors for meg er at også norsk bistandsdebatt og norsk bistandspolitikk til dels styres av denne CNN-effekten. Vi ser at det har vært stor mediefokusering på Zimbabwe i den senere tid. Her kommer heldigvis alle norske partier etter hvert – tror jeg – til det standpunkt at man må gjøre noe dramatisk med det som skjer der nede, også når det gjelder å fryse bistanden. Det tok riktignok tid. Man kommer sent, men godt.

Det jeg kunne tenke meg at utviklingsministeren også kommenterte litt nærmere, er hvilke prinsipielle kriterier som ligger til grunn for norsk holdning til bistand. Når skal man fryse bistanden, og når skal man stoppe bistanden? Vi så noe av det samme da India og Pakistan sprengte en atombombe. Da reiste Fremskrittspartiet spørsmål om man ikke burde stoppe den lille bistanden som var igjen, fordi dette dreide seg om land som tross alt sprengte atombomber. Da opplevde vi noe av det samme som vi nå opplever med Zimbabwe. Først var de andre partiene veldig negative, men så etter en stund gikk man inn for å fryse deler av denne bistanden. Et vesentlig poeng er da: Dersom de som er sterke tilhengere også av statlig bistand, skal klare å opprettholde legitimitet og aksept for denne bistanden, er det av interesse å få klarlagt hvilke kriterier som skal legges til grunn for når og hvordan bistanden skal fryses og deretter eventuelt stoppes.

**Statsråd Anne Kristin Sydnes:** Jeg vil først kommentere noe som flere har vært inne på her i dag, nemlig de tallene som i går ble offentliggjort fra Statistisk sentralbyrå – nye og gledelige tall for oppslutningen om bi-

standen i det norske folk. Hele 88 pst. er for å gi bistand – høyere har ikke disse tallene vært siden undersøkelsene startet i 1972. Spesielt gledelig er det at oppslutningen blant de unge er på hele 97 pst.

Disse tallene bekrefter at solidariteten står sterkt i det norske folk, og at de grepene som er gjennomført for å øke kvaliteten på bistanden, har bidratt til å styrke tilliten til og oppslutningen om norsk bistand.

Hver dag bombarderes vi gjennom radio, aviser og fjernsyn med bilder av krig, konflikt og bunnløs fortvilelse. Det mest oppløftende, synes jeg, med tallene fra Statistisk sentralbyrå er at de viser hvordan disse bildene fra en brutal virkelighet engasjerer til deltakelse snarere enn fratar folk motivasjon og tro på at utvikling nytter. Dette engasjementet er vi helt avhengige av i vårt arbeid for å bekjempe fattigdom, og – ikke minst – vi har et stort ansvar for å demonstrere at vår innsats nytter. Vi blir alle fortvilte når vi ser bestialske og tragiske konsekvenser av nød og elendighet, som i Sierra Leone. Vi må sørge for at unge mennesker i vår rike del av verden, som får all elendighet formidlet gjennom mediene, ser at bistand og internasjonal innsats nytter, og at de derved opprettholder sitt engasjement for å bidra til en bedre verden.

Få steder er sammenhengen mellom fattigdom og konflikter så synlig som i Afrika. Vi finner væpnede konflikter i Sierra Leone, i Kongo, i Eritrea/Etiopia og i Angola, for å nevne noen land. Vi må stoppe våpnene og bidra til at de fattigste landene bygger legitime, offentlige institusjoner og et sivilt samfunn og et demokrati hvor konflikter kan løses uten vold. Konflikt er et resultat av materiell og politisk fattigdom. Derfor må også bistanden være politisk. Vi må arbeide for en rettferdig fordeling – mellom verdensdeler, land og mennesker. Bare på den måten kan vi være med på å fjerne årsakene til konflikt og legge grunnlag for utvikling.

I mange av de konfliktrammede landene drives det et livsviktig arbeid for å bidra til å hele de sårene som etnisk motsetning og krig har skapt. Skoler bygges, vannledninger repareres – dette er en innsats som er nødhjelp, og som samtidig legger grunnlaget for at folk på nytt kan få fortsette å bo i sine lokalsamfunn. Uten at dette er på plass, er sjansene for å få til fred og forsoning mellom folkegrupper svært liten. Det er i et slikt perspektiv vi må se vår egen bistandspolitikk.

Vi må også være med og hindre at konflikter oppstår. Da er vi helt avhengige av det tradisjonelle utviklings-samarbeidet. Enkelte fredsbevarende operasjoner kunne trolig ha vært forhindre dersom man hadde økt bistanden til landene før intern uro utviklet seg til væpnede kamper. Ved å bidra til økonomisk utvikling og politisk stabilitet kan utviklingshjelp spare mennesker for store lidelser og gi grunnlag for langsiktig samfunnsmessig utvikling. Derfor er fattigdomsbekjempelse og demokratiutvikling hovedmålet for vår bistand.

Det kreves noe mer av oss i den rike del av verden enn at vi bidrar med bistand til de aller fattigste. Vi må også ha en kritisk holdning til våre egne ordninger og fjerne de urimeligheter som gavner oss selv mer enn å være effektive virkemidler i kampen mot fattigdom. Vårt inter-

nasjonale engasjement for å avbinde bistanden er et slikt område.

Jeg deltok i slutten av forrige uke på det årlige toppmøtet i OECDs utviklingskomite – DAC – i Paris, og jeg synes det må være lov å være skuffet over utfallet av det møtet. Siden 1964 har de rikeste landene i verden møttes årlig for å bli enige om avbinding av bistanden, og heller ikke denne gangen kom vi helt i mål, heller ikke når det gjelder avbinding i forhold til de aller fattigste landene. Det er en urimelighet at bistanden skal være knyttet til betingelser om kjøp av varer og tjenester i giverlandene. Det gir giverlandene motiv for å yte bistand som kan komme eget næringsliv til gode – et motiv som i verste fall fører til at de fattigste får en annen og mindre effektiv hjelp enn den de behøver mest. Det kan lett også undergrave vår egen troverdighet når vi stiller krav til utviklingslandene om at de skal motarbeide ordninger som gir deler av deres eget næringsliv fordeler. Mer enn noen gang er det derfor viktig at vi intensiverer vårt arbeid for en internasjonal avtale om avbinding av bistanden. Avbinding av bistand internasjonalt vil også gi nye muligheter for konkurransedyktig norsk industri og næringsliv.

I helgen møtte jeg også mine kolleger fra Tyskland, Nederland og Storbritannia i den såkalte Utstein-gruppen. Arbeidet mot korrupsjon var en av de viktigste sakene på vår felles dagsorden. I en felles ministererklæring ble vi bl.a. enige om å koordinere vår innsats mot korrupsjon, både i utviklingslandene og i våre egne land. Gjennom samordning av ressurser, kunnskap og erfaringer håper vi å kunne gi et effektivt bidrag til dette arbeidet.

Utviklingshjelpen er et politisk og sammensatt verktøy. Det er et stort ansvar å sørge for at bistanden blir brukt på en best mulig måte. Ulike sider ved norsk bistand evalueres fortløpende, og vi anvender bistanden stadig mer effektivt og målrettet. Jeg synes det er viktig å slå dette fast, også i lys av den diskusjonen vi har hatt her i dag. Strategier for bistand til utviklingslandene utarbeides ikke bare nasjonalt, men i et samspill mellom giverland, internasjonale fora og frivillige organisasjoner. Vi møtes jevnlig internasjonalt, bl.a. i OECD, i FN og i Verdensbanken, for å drøfte hvordan bistandsmidler mest mulig effektivt kan brukes for å redusere fattigdommen. Og den brede enigheten som vi i dag kan registrere om fattigdommens årsaker, og hvilke virkemidler som bør brukes for å redusere fattigdom, gjør også den internasjonale og den norske utviklingshjelpen mer effektiv.

Men volum er også viktig. Vi vet alle at det er behov for mye større innsats fra de rike landenes side for å sikre utvikling i fattige land, og derfor står Regjeringen fast på Arbeiderpartiets program og målet om at den norske bistanden skal opp i 1 pst. av bruttonasjonalinntekt. Vi står også fast på innsatsen for at flere av de rike landene skal komme opp mot dette nivået. I dag er det bare fire land som oppfyller FN's målsetting om at 0,7 pst. av bruttonasjonalinntekt skal gå til bistand. Dette er for lavt.

Jeg vil også kommentere utviklingen i Zimbabwe og norske tiltak, og bare understreke igjen at vi her vil følge utviklingen nøye og vurdere utviklingssamarbeidet Norge har med Zimbabwe i lys av den løpende situasjonen i

landet. Jeg vil også benytte anledningen til å si at det internasjonale gjeldsarbeidet er et viktig satsingsområde også for denne regjeringen, og innsatsen pågår uførtroddent med uforminset styrke. Ikke minst er vi nå veldig opptatt av å få til en ordentlig finansiering av det såkalte HIPC-initiativet, og at dette ikke skal gå på bekostning av andre viktige internasjonale finansieringsmekanismer som f.eks. IDA, som finansierer viktige prosjekter i fattige land.

**Presidenten:** Det blir replikkordskifte.

**Dag Danielsen (Frp):** Det har, både i denne debatten og i den senere tid, vært veldig sterk fokusering på Zimbabwe og på de overgrepene som skjer der. Denne regjeringen er jo også – som kjent – tilhenger av føre var-prinsippet. Jeg vil gjerne henlede oppmerksomheten på den utviklingen man ser i Sør-Afrika hvor det bl.a. rapporteres til internasjonale medier om tilsvarende drap på farmere i Sør-Afrika, som det vi ser i Zimbabwe, og hvor det fra enkelte hold også hevdes at myndighetene lar dette skje, eller at de har en hånd med i at dette skjer.

Jeg vil gjerne ha en kommentar om hva Norge har gjort i den anledning, og hva Norge vil gjøre i fremtiden. Dette er et omfattende problem allerede, og hvilke politiske tiltak vil Regjeringen iverksette her? Er det slik at det er CNN-effekten som gjør at dette blir et tema i norsk politisk debatt og et tema for denne regjeringen, eller vil Regjeringen her ta et selvstendig initiativ i forbindelse med det som skjer?

**Statsråd Anne Kristin Sydnes:** Som sagt følger vi utviklingen i Zimbabwe nøye, og ikke minst følger vi den politiske utviklingen i hele denne regionen. Og noe av den viktigste bakgrunnen for valget av de tiltak vi har iverksatt overfor Zimbabwe, har nettopp med utviklingen i andre land i denne regionen å gjøre. Vi er svært bekymret for at bl.a. utviklingen i Zimbabwe skal være med på en destabilisering også i andre land. Vi har løpende kontakt med andre giverland om utviklingen generelt i dette området, og vil selvsagt fortsette å ha det. Vi vurderer tiltak også i andre land i regionen i samarbeid med andre giverland og gjennom dialogen vi har i det multilaterale systemet og FN.

**Einar Steensnæs (KrF):** Jeg har ikke så mange merknader til selve statsrådets tilsvarende og tilleggsmerknader i dag. Jeg er glad for at hun for så vidt bekrefter det som allerede ble understreket i hennes redegjørelse, og bl.a. gjentok at Arbeiderpartiet står fast på 1 pst. av BNP til bistand. Jeg vil gjerne spørre: Kommer det en forpliktende opptrappingsplan, og vil det bli angitt et tidspunkt for når det blir gjennomført en slik opptrapping?

Ellers merket jeg meg i redegjørelsen at statsråden bekreftet og understreket at forebygging og bileggelse av krig og voldelig konflikt er helt nødvendig i kampen mot fattigdom. Det begrunner vel stort sett Norges sterke engasjement for forsoning og fredsarbeid i ulike deler av verden, både i Midtøsten, i Colombia, i Sri Lanka, i Su-

dan og andre steder. Den ulykkelige krigen i Eritrea/Etiopia, som også statsråden viste til i sin redegjørelse, viser jo konkret hvordan konflikt rammer de svakeste og hindrer utvikling. Befolkningen lider under tørke og hungersnød mens myndighetene bruker ufattelige ressurser på å føre krig mot hverandre. Barn og unge er også trukket inn i denne krigføringen.

Statsråden sa i sitt forrige tilsvare i replikkrunder at Regjeringen har oppmerksomhet på hele situasjonen i regionen, og var nervøs for smitteeffekten i Zimbabwe. Vi kan konstatere at det allerede er krise på Afrikas Horn mellom Eritrea/Etiopia, og statsråden sa at vi må stoppe våpnene. Jeg vil gjerne utfordre statsråden og spørre: Hva har Norge gjort i denne ulykkelige konflikten på Afrikas Horn?

**Statsråd Anne Kristin Sydnes:** Når det gjelder det første spørsmålet fra representanten Steensnæs vedrørende en forpliktende opptrappingsplan for bistanden, vil jeg bare melde at volumet på den framtidige bistanden vil vi få anledning til å komme tilbake til i forbindelse med behandlingen av budsjettet for neste år.

Når det så gjelder konfliktene i disse ulike landene, og ikke minst i Eritrea/Etiopia, vil jeg gjerne få kommentere den sistnevnte konflikten litt. Krigshandlingene i dette området kommer jo i et særlig grelt lys på bakgrunn av den pågående hungerkatastrofen i området. Vi følger nøye den videre utviklingen i disse landene, og vi støtter opp om FNs og USAs arbeid for å løse konflikten. Jeg vil også si at det ikke vil være mulig å fortsette med vanlig bistandssamarbeid uten å ta hensyn til de svært store ressursene som går med til krig og krigsforberedelser i dette området. Regjeringen har derfor i revidert nasjonalbudsjett foreslått reduksjoner i landprogrammene med 25 mill. kr for hvert av disse landene, og det er også klart at ikke noen nye stat til stat-avtaler vil bli inngått før man er enig om en fredsavtale. Gjennom tilsagnsfullmaktene som vi har foreslått i revidert nasjonalbudsjett, vil vi imidlertid ha mulighet til å gjenoppta et mer normalt bistandssamarbeid dersom partene kommer frem til en fredsavtale. Jeg vil også understreke at det allerede er stilt store beløp til rådighet til humanitær innsats i området, særlig i Etiopia, som har flest rammede. Vi regner med at det kan bli tale om ytterligere tiltak, avhengig av den videre utviklingen.

**Siri Frost Sterri (H):** Debatten i dag har vært sterkt preget av situasjonen i Afrika, og det er kanskje ikke så unaturlig på grunn av forholdene i flere av disse landene.

Jeg må allikevel si at det blir et tankekors for meg at et parti som Fremskrittspartiet, som ikke ønsker statlig bistand, så lettvent hiver seg på den kritikk vi bl.a. fra Høyre har fremført, om både mangel på reaksjoner og – når reaksjoner skjer – omfanget av disse fra norsk side i forhold til bl.a. vårt stat til stat-samarbeid med Zimbabwe. Fra Høyres side har vi jo et helt annet utgangspunkt for hvorfor vi er opptatt av dette: at vi skal ta et ansvar for å hjelpe de fattigste i verden. Men prinsippet om at mottaker har ansvar for egen utvikling, må også være

grunnleggende. Og selv om vi erkjenner at det er bistandsministeren og hennes apparat som fra dag til dag følger utviklingen og har oversikt over hvilke reaksjonsmuligheter som kan være riktige, føler vi at statsråden nøler når hun i redegjørelsen i forrige uke varslet at man fryser deler av stat til stat-samarbeidet, og så allikevel fortsetter med en del av samarbeidet med regimet i Zimbabwe. Hun sier selv at hun gjør det for å sende et klart signal til myndighetene i Zimbabwe, men er det noe av det Mugabe foretar seg, som tilsier at han tar disse signalene innover seg og på alvor? Det er vel nå all grunn til å lytte til opposisjonen, som jo sterkere og sterkere begynner å snakke om boikott av det forestående valget, et valg som bistandsministeren lenge trodde det skulle være mulig å gjennomføre på en demokratisk måte.

**Statsråd Anne Kristin Sydnes:** Når det gjelder valg av virkemidler i forhold til et land som Zimbabwe i den situasjonen som er der nå, må vi konstatere at det er en krevende oppgave å finne den rette balansen med hensyn til de virkemidlene som bør iverksettes fra vår side, og det var også derfor vi valgte å sende en bredt sammensatt delegasjon til landet for å bistå oss i disse vurderingene. De virkemidlene vi valgte å ta i bruk, er i tråd med anbefalingene fra denne delegasjonen. Vi gikk noe lenger i forhold til å fryse deler av stat til stat-samarbeidet enn anbefalingene sa. Det mente vi var riktig ikke minst i forhold til behovet for å sikre legitimiteten på bistanden generelt her hjemme i vår egen opinion, men også fordi vi tror det er et viktig signal i forhold til Mugabe og hans regjering.

Regjeringen registrerer nå at datoen for parlamentsvalget er fastsatt, og vi forventer at alle parter bidrar til å gjøre slutt på den politiske volden i landet. Vi er, som sagt, veldig bekymret over situasjonen. Vi må kunne konstatere at under forberedelsene til dette valget er opposisjonen blitt behandlet på en ytterst kritikkverdig måte, og mulighetene til å få gjennomført et fritt og rettferdig valg er i lys av dette meget små, for å si det med et forsiktig uttrykk. I forbindelse med parlamentsvalget foregår det en veldig omfattende politisk vold i landet. 20 mennesker skal så langt være drept, mens flere hundre er ofre for meget alvorlige overgrep. De aller fleste av ofrene er svarte politiske aktivister og landarbeidere. Den norske regjeringen har derfor ved flere anledninger gitt uttrykk for at den politiske volden er uakseptabel, og vi vil fortsette å gjenta denne kritikken overfor regimet.

Hans J. Røsjorde hadde her gjeninntatt presidentplassen

**Johan J. Jakobsen (Sp):** Bistandsministeren gjentok i dag at utviklingen i Zimbabwe er alvorlig, og at en vil holde nøye oppsikt med det som skjer der, og løpende vurdere reaksjoner i lys av hvordan situasjonen vil komme til å utvikle seg.

I redegjørelsen sist tirsdag gav ministeren uttrykk for at Regjeringen ville komme tilbake til dette spørsmålet i forbindelse med budsjettet for 2001. I Senterpartiet er vi

usikre på om en ikke her bevilger seg en noe for lang tidsfrist, fordi det som nå skjer i Zimbabwe, betinger også at norske myndigheter reagerer raskt på det som måtte være av alvorlige overgrep. Hvis Norge nøler med å ta denne kritikken raskt opp, vil det også lett virke inn på den nasjonale debatten vi har om utviklingshjelp, fordi det som skjer i Zimbabwe, er meget kritikkverdigg og bidrar til å stille norsk bistandspolitikk i vanry hvis det ikke reageres raskt og effektivt.

I mitt innlegg gav jeg uttrykk for at en her ikke burde bevilge seg så lang tid – fem måneder er ganske lang tid – og jeg vil spørre bistandsministeren om Regjeringen er beredt til å foreta en vurdering av Zimbabwes status som samarbeidsland tidligere hvis det skulle bli aktuelt. Jeg minner om at Stortinget fortsatt er samlet i ca. en måned, og at det også i sommerferien er muligheter for å konsultere Stortinget i en slik sak, som jeg går ut fra at Regjeringen vil konsultere Stortinget om. Så mitt spørsmål går egentlig på om ikke bistandsministeren vil bevilge seg og Regjeringen noe større handlingsrom enn det man kunne få inntrykk av av redegjørelsen tirsdag.

**Statsråd Anne Kristin Sydnes:** Vi har ikke tenkt å bevilge oss for lang tid i vurderingen av dette spørsmålet, og jeg er helt enig i representanten Jakobsens vurdering på det punkt. Vi vil selvsagt komme tilbake til Stortinget i en egnet form, og tidspunktet for dette må også løpende vurderes i lys av utviklingen av situasjonen i Zimbabwe.

**Presidenten:** Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

**Bjørn Hernæs (H):** Jeg håper ikke det er utidig å bringe inn andre aspekter enn Zimbabwe i denne debatten. Jeg har lyst til å henlede oppmerksomheten på noe helt annet. Det har vakt betydelig oppmerksomhet, i hvert fall i våre skogområder, at bistandsministeren overhodet ikke har nevnt skogens betydning for norsk bistandspolitikk. Senest i skogmeldingen, som Stortinget behandlet for et snaut år siden, fikk dette svært bred oppmerksomhet. Stortinget la vekt på anbefalingene fra FNs skogpanel og Konvensjonen om biologisk mangfold i bistandspolitiske vurderinger. Stortinget sa også at miljø- og naturressursforvaltningen skulle prioriteres høyt i norsk multilateral og bilateral bistand. Skogtiltak er sentrale i dette.

Stortinget sa også at skogrelatert bistand skulle siktes inn mot arbeid som bygger opp under mottakerlandenes utvikling og gjennomføring av helhetlige nasjonale skogprogrammer, der kriterier og indikatorer som både omfatter vern og bærekraftig bruk av skog, inngår.

Stortinget la i forbindelse med skogmeldingen vekt på at det er hensiktsmessig at de FN-organisasjoner som arbeider med skogspørsmål, blir tillagt et betydelig oppfølgingsansvar for de internasjonale prosessene, og Stortinget understreket at det er særlig viktig å støtte opp under det skogrelaterte arbeidet i FAO.

En enstemmig stortingskomite understreket at det vil være viktig å få på plass en egen internasjonal rettslig bindende avtale om skog, under de forutsetningene som

meldingen trekker opp. Det er knyttet mangesidige nærings- og miljøverninteresser til skogforvaltningen, globalt og nasjonalt. En egen internasjonal avtale vil derfor kunne bidra til å klargjøre og balansere internasjonale prioriteringer og utviklingen av en nasjonal skogpolitikk.

Fra Høyres side understreket vi i debatten at det årlig forsvinner skogarealer f.eks. i Afrika som tilsvarer halvparten av Norges skogareal, og vi understreket at trevirke står for omtrent 75 pst. av all energiforsyning i Afrika. Skog er i denne sammenheng også i u-land av avgjørende betydning for å bevare jordsmonnet og for å verne om drikkevannet. Vi var derfor påpasselige med å understreke at vi i likhet med resten av Stortinget støttet de signalene som var kommet fra den daværende regjeringen, om å bidra aktivt til et nordisk og internasjonalt samarbeid.

Jeg vil også henvise til de artiklene som har vært i pressen, særlig i Nationen, de siste dagene om dette spørsmålet. Direktør Tove Strand i Direktoratet for utviklingshjelp har også ved flere anledninger understreket at dette er en viktig del av norsk bistandspolitikk, og det er viktig for å fremme egen bærekraftig utvikling i utviklingslandene selv, som kan bringe dem vekk fra denne triste situasjonen hvor de blir passive bistandsmottakere uten å kunne utvikle sitt eget næringsliv.

Nå får vi vel dagen før dagen være litt elskverdige overfor en forholdsvis ny statsråd. Så inntil det motsatte er bevist, vil jeg gå ut fra at denne totale mangel på engasjement på et så viktig område ikke skyldes noe ønske om å forandre på den politikken som ble trukket opp av den forrige regjeringen og et samlet storting i forbindelse med skogmeldingen.

**Hill-Marta Solberg (A):** Utviklingspolitikken hadde en viktig plass i Regjeringens tiltredelseserklæring. Gjennom utviklingspolitikken kan vi arbeide for demokrati og menneskerettigheter, vi kan arbeide mot sykdom og fattigdom, korrupsjon og kriminalitet. Regjeringen vil styrke det norske bidraget, bl.a. ved å gå aktivt inn i Den globale alliansen for vaksiner og immunisering, kalt GAVI.

GAVI bistår de fattige landene med å sikre tilgang til vaksinetilbud for alle, bedre utnyttelsen av eksisterende vaksiner og utvikle nye vaksiner mot sykdommer som aids, malaria og tuberkulose. Det legges opp til at Norge i første omgang gir 10 mill. kr til GAVI. I statsbudsjettet for 2001 vil det bli foreslått å gi et større bidrag til dette initiativet.

Utviklingspolitikken er også tett knyttet til arbeidet med forebygging og løsning av konflikt. Debatten i dag har på mange måter også bekreftet det. Flere afrikanske land er inne i en utvikling hvor krig og voldelige konflikter hindrer kampen mot fattigdom. Zimbabwe er inne i en dyp politisk, sosial og økonomisk krise, samtidig som landet fortsetter sitt omstridte og kostbare militære engasjement i Den demokratiske republikken Kongo.

Oppblussingen av krigen mellom Etiopia og Eritrea vil utvilsomt forverre den humanitære situasjonen i en region som allerede gjennomlever en omfattende tørke-

og sultkatastrofe. I denne situasjonen kan vi oppleve at humanitær bistand som ytes i forbindelse med sultkatastrofer, frigjør midler som benyttes til krigsforberedelser og krigføring.

Vi må gi klar beskjed om at dette ut fra en humanitær synsvinkel er uakseptabelt. Samtidig må våre utviklingspolitiske tiltak ta hensyn til at ofrene i slike situasjoner uansett vil ha behov for og krav på hjelp.

Situasjonen på Afrikas Horn viser med all mulig tydelighet hvilke dilemmaer vi så altfor ofte står overfor i utviklingspolitikken. Siden konflikten mellom Etiopia og Eritrea brøt ut for to år siden har Norge støttet opp om en rekke initiativ for å bidra til dialog og til en fredsløsning mellom de to landene. Samtidig har vi sett oss nødt til å redusere det ordinære bistandssamarbeidet med begge landene. Likevel har vi kunnet fortsette den direkte nødhjelpen til dem som er rammet av den pågående hungerkatastrofen.

Som høyinntektsland har Norge en særlig plikt til å yte bistand til utvikling og bedring av levekårene i de fattige landene. I takt med mulighetene til å anvende midlene på en effektiv måte er det Regjeringens uttalte mål gradvis å trappe opp bistanden til 1 pst. av bruttonasjonalinntekt. Det er også understreket i dagens debatt. Med fortsatt vekst i norsk økonomi innebærer dette økte bevilgninger til bistand i statsbudsjettet for 2001.

Anslaget over utgifter til flyktningers opphold i Norge har steget betraktelig siden budsjettet for 2000 ble lagt fram og behandlet her i Stortinget. I tråd med tidligere praksis og i samsvar med de internasjonale standardene på dette området, kalt DAC, er som kjent enkelte slike oppholdsutgifter i Norge det første året ODA-godkjent. I revidert nasjonalbudsjett for inneværende år foreslås det derfor å dekke merutgifter på i alt 431,1 mill. kr innenfor bistandsrammen.

Opprinnelig foreslo regjeringen Bondevik i statsbudsjettet for 2000 å dekke 100 pst. av de ODA-godkjente oppholdsutgiftene, som da var anslått til 603 mill. kr, innenfor bistandsbudsjettet. Nå er anslaget på disse utgiftene økt til 998 mill. kr.

For likevel å opprettholde et høyt aktivitetsnivå innenfor den langsiktige bistanden foreslår Regjeringen i tillegg nye tilsagnsfullmakter på til sammen 400 mill. kr. Dette er av særlig betydning for Norges viktigste samarbeidsland. Samarbeidslandenes egne strategier for bekjempelse av fattigdom skal legges til grunn for tiltak som gjeldslette og annet utviklingssamarbeid. Da er det viktig at de langsiktige målsettingene kan ivaretas gjennom en betydelig økning av tilsagnsrammene og tilsagnsfullmaktene.

Regjeringens tiltredelseserklæring og utviklingsministerens redegjørelse peker mot økt satsing i bistands-samarbeidet. Helse og utdanning skal prioriteres som bidrag til fattigdomsbekjempelsen. Regjeringen inviterer til partnerskap med næringslivet, fagbevegelsen, forskningsmiljøer og andre aktører for å oppnå sine mål i utviklingspolitikken. Dette kan gi utviklingspolitikken nytt og nødvendig engasjement og aktiv deltakelse også fra nye krefter i samfunnslivet.

**Frank Willy Larsen (A):** Debatten har til nå vært sterkt preget av konflikten på Afrikas Horn og urolighetene i Zimbabwe. Dette er vel ikke unaturlig sett i lys av den mediedekningen disse konfliktene har fått. Men som alltid er det grupper som ikke uten videre tiltrekker seg medienes søkelys, og det er en slik gruppe jeg vil få knytte noen kommentarer til.

Bistandsministerens redegjørelse i Stortinget i forrige uke gav viktige signaler på flere områder. Statsråden sa bl.a.:

«Mennesker med funksjonshemming i utviklingsland er ofte blant de fattigste. Arbeidet for å bedre deres situasjon er en viktig del av arbeidet med fattigdomsorienteringen av bistanden. Regjeringen vil derfor følge opp Plan for arbeidet med mennesker med funksjonshemming i bistanden».

Dette er en riktig og viktig prioritering. Funksjonshemmede og utviklingshemmede er ofte de som først faller utenfor i fattige samfunn. Det å skape livskvalitet for mennesker med funksjonshemninger og utviklingshemninger må være et topprioritert område innenfor norsk bistand.

Mange norske organisasjoner, bl.a. Norsk Forbund for Utviklingshemmede, driver i dag bistandsarbeid rettet inn mot å støtte organisasjoner for utviklingshemmede i flere land. Det er et viktig arbeid som disse organisasjonene gjør for å skape et inkluderende samfunn for mennesker med utviklingshemninger.

Norsk bistand bør i framtiden vektlegge nettopp disse områdene. Det å skape deltakelse og engasjement gjennom demokratiske prosesser som organisasjoner driver i ulike land, bør prioriteres. Funksjonshemmede og utviklingshemmedes interesser og deltakelse i demokratiske prosesser må løftes fram i de land hvor Norge yter bistand.

Arbeidet for å inkludere mennesker med funksjons- og utviklingshemninger har pågått over mange år her i Norge. På samme måte er det nå nødvendig å bygge opp under organisasjoner i den tredje verden som nettopp har dette som mål, å inkludere og bidra til deltakelse fra mennesker med utviklings- eller funksjonshemninger.

Mange norske organisasjoner representerer en betydelig kompetanse i bistandspolitiske spørsmål. Det er viktig at denne kompetansen og erfaringen ivaretas av norske bistandsmyndigheter. Mennesker som arbeider i interessepolitiske organisasjoner for utviklingshemmede i Norge, har innsikt og erfaring som det er viktig å formidle til organisasjoner i den tredje verden som står i en tilsvarende situasjon. Formidling av denne kunnskapen er et viktig element i bistandsarbeidet og må derfor ivaretas.

Norsk bistandspolitikk står overfor store utfordringer ved inngangen til det 21. århundret. Mennesker med funksjons- og utviklingshemninger er ofte de som kommer bakerst i køen. Det er derfor et stort moralsk og politisk ansvar å løfte nettopp disse i norsk bistandspolitikk.

Fattigdomsbekjempelse, som er et av hovedsatsingsområdene til norsk utviklingshjelp, kan ikke gjennomføres hvis man ikke hele tiden er seg bevisst alle menneskers grunnleggende rettigheter. Utviklingshemmede og

funksjonshemmedes rettigheter må derfor inkluderes i alle former for bistandsarbeid, som en del av fattigdomsbekjempelsen som norsk bistandspolitikk er basert på.

**Magnhild Meltveit Kleppa (Sp):** I disse dagar har Stortinget utjamningsmeldinga til handsaming. Denne meldinga dokumenterer at forskjellane mellom folk har auka i Noreg frå 1986. For å bøta på det hadde sentrumsregjeringa i den meldinga forslag om ei rekkje tiltak som ville ha verka utjamnande.

Internasjonalt står vi føre same utfordringa. Forskjellane mellom dei rike og dei fattige landa berre aukar. Dette skjer i stor grad som følgje av deregulering utan at det blir bygt opp nye styringsmekanismar. Sentrumsregjeringa var svært opptatt av denne problematikken og tok m.a. initiativ til å få etablert ein gjeldsplan slik at dei fattigaste landa kunne få sletta sine gjeldsbyrder. Vi arbeidde grundig med at utviklingshjelpa skulle nå dei fattigaste folkegruppene. Fleire initiativ blei tatt i FN og i andre internasjonale organisasjonar. Særleg må nemnast arbeidet med å få etablert ein ny felles strategi for fattigdomsreduksjon for Verdsbanken og Pengefondet. Det er òg blitt arbeid aktivt med å styrkja fattigdomsretninga i internasjonal bistand innanfor FN og OECD.

Eit stort problem som det har vore vanskeleg å få gjort noko med, er å få kontroll over den frie flyten av kapital. Det at kapitalen kan flyta der han gjev størst avkastning, fører som oftast til at han ikkje hamnar i land som verkeleg treng kapital til utvikling. Eit viktig bidrag for å skaffa slik kapital vil vera å leggja avgift på visse kapitalrørsler. Denne avgifta kunne då øyremerkjast til utviklingsforemål, Tobin-avgifta er eit tiltak som har vore diskutert nokre år.

Eit nyare tiltak er den såkalla valutatransaksjonsavgifta, som Canada har bedt om å få utgreidd. Dette vil vi frå Senterpartiet melda at vi synest høyrest interessant ut. Så langt har arbeidarpartiregjeringa ikkje vilja stilla seg bak dette forslaget. Kanskje heng det saman med at EU ikkje har posisjonert seg enno? Eg vil oppfordra Arbeidarpartiet til sjølv å ta initiativ før EU har klarlagt sine posisjonar.

Ei skattlegging av valutatransaksjonar ville òg skapa meir stabile økonomiar rundt i verda, fordi kostnadene ved valutaspekulasjon ville bli for høge til at det var interessant. Store valutasvingingar skapar store forskjellar fordi store verdiar skiftar eigar fort. For land som er avhengige av import, blir det fort altfor dyrt å skaffa varer og tenester som ein sårt treng, dersom den nasjonale valutaen har vorte drastisk svekt i verdi.

Det vil difor vera svært god bistandspolitikk å skapa finansielle strukturar som kan redusera faren for store valutasvingingar. Og eg håpar utviklingsministeren tek dette med seg.

Tanzania, Benin og Ghana er land som har det til felles at dei har stor skuld til Noreg. Tanzania er no tilstått gjeldslette fordi landet skal implementera eit program for fattigdomspolitikk. Det skal òg Benin og Ghana gjera, men desse skal ikkje få gjeldslette før dei har gjennomgått det internasjonale gjeldsinitiativet, som kan ta opp til

tre år. Senterpartiet vil oppfordra Regjeringa til å gje gjeldslette òg til desse landa frå avgjerdstidspunktet for inngang i initiativet. Dette kunne då t.d. varslast når utanriksministeren frå Benin kjem til Noreg neste veke.

**Presidenten:** Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 3105)

#### S a k n r . 5

*Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godkjenning av beslutning i EØS-komiteen nr. 12/2000 av 28. januar 2000 om endring av vedlegg XIX til EØS-avtalen (forbrukervern) (Innst. S. nr. 157 (1999-2000), jf. St.prp. nr. 42 (1999-2000))*

**Presidenten:** Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3105)

#### S a k n r . 6

*Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Siv Jensen og Jan Simonsen om å be Regjeringen skjerpe håndteringen av menneskesmugling (Innst. S. nr. 162 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:31 (1999-2000))*

**Presidenten:** Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 40 minutter, og at taletiden blir fordelt med 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

**Bjørn Hernæs (H)** (ordfører for saken): Menneskesmugling er et økende, alvorlig og svært omfattende problem med forgreninger til de fleste land. Den viktigste måten å bekjempe dette problemet på er gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid. Derfor har Stortinget sluttet seg til Schengen-samarbeidet og Norges deltakelse i internasjonalt politisamarbeid. Dette er i virkeligheten den mest effektive måten å bekjempe menneskesmugling på. Det er viktig både for saken og for vår internasjonale troverdighet at vi opptrer slik at Norge ikke blir noe smutthull i forhold til den felles europeiske politikken på dette området.

Det er ikke lett å se hva hensikten med det foreliggende Dokument nr. 8-forslaget fra Fremskrittspartiet er. Det samme gjelder partiets merknader i den innstillingen vi har til behandling.

Vi har i Norge allerede i dag lover som beskytter våre grenser mot ulovlig innvandring, og vi har lover for behandling av folk som kommer til Norge for å søke asyl. Måten de kommer på er i den sammenheng irrelevant. Alle har krav på å få saken behandlet. En automatisk utvisning vil derfor være i strid både med utlendingsloven § 17 og med Flyktningkonvensjonen av 1951. Hvis noen

skulle være uenig i disse lovene, burde det naturlige være å foreslå å endre dem. Det å benekte deres eksistens, anvendelse eller gyldighet er lite troverdig.

Asylsøkere som henvender seg til norske myndigheter, får sine saker behandlet. Vi må anta at mennesker som lar seg smugle inn og som oppholder seg ulovlig i Norge uten å ta kontakt med norske myndigheter, mangler både en grunn til å søke asyl og visum og andre dokumenter som gir grunnlag for arbeidstillatelse. Slike opphold er allerede forbudt etter straffebudet i utlendingsloven. I tillegg har vi regler om bortvisning og utvisning av utlendinger som har brutt reglene i utlendingsloven.

Det er bred politisk enighet om at vi skal ha strenge restriksjoner på innreisemuligheter til Norge. Derfor forandrer vi og tilpasser vi vårt lovverk etter behov, slik at det blir et best mulig egnet verktøy for den norske politikken på dette området. Senest ble dette gjort i forbindelse med Ot. prp. nr. 56 for 1998-1999, der utlendingsloven ble forandret i tilknytning til Schengen-regelverket. Fremskrittspartiet var med i det stortingsflertallet som støttet endringsforslaget.

Komiteens flertall mener med disse begrunnelsene at forslagene i Dokument nr. 8:31 er unødvendige, fordi den hensikten som måtte ligge bak forslagene, allerede er dekket i vårt regelverk. Flertallet foreslår derfor at forslaget ikke bifalles.

**Jan Simonsen (Frp):** Det finnes i norsk straffelov i dag ingen bestemmelser som medfører straff for personer som frivillig lar seg smugle inn til Norge, og som oppholder seg her som illegale innvandrere. Derfor burde dette forslaget være aktuelt.

Det blir påstått at Fremskrittspartiets forslag er i strid med Flyktningskonvensjonen. Det medfører ikke riktighet. Samtlige som blir smuglet inn til Norge, vil måtte komme fra et av våre demokratiske naboland. Det er derfor ikke i strid med førsteasylsregelen dersom disse automatisk og umiddelbart blir sendt tilbake til det nabolandet de først var innom, før de ankom Norge.

Dersom det dreier seg om asylsøkere som har fått avslag på sine søknader i våre naboland og derfor forsøker å bli smuglet inn til Norge, vil det heller ikke være i strid med Flyktningskonvensjonen å behandle søknadene effektivt, raskt og umiddelbart og innføre en praksis som tilsier at asylsøkere som har fått avslag i andre Schengenland, også vil få avslag på sine søknader i Norge. Når Schengen informasjonssystem trer i kraft, vil et tastetrykk på en datamaskin på grensen være nok til å frembringe tilstrekkelige opplysninger til umiddelbart å gi avslag på søknadene.

Jeg vil derfor ta opp det forslaget som Fremskrittspartiet har fremmet i innstillingen.

**Presidenten:** Hr. Simonsen har tatt opp de forslag han refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.  
(Votering, se neste spalte)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

#### *Votering i sak nr. 1*

Komiteen hadde innstillet:

Som personlig varamedlem til Norges Banks representantskap for medlemmet Kåre Harila velges for perioden fram til 31. desember 2003: *Unni Hennem Lie, Lier.*

#### *V o t e r i n g :*

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

#### *Votering i sak nr. 2*

Komiteen hadde innstillet:

Storingsrepresentant *Kjell Magne Bondevik* velges som medlem av Stortingets delegasjon for forbindelser med Europaparlamentet i stedet for Elsa Skarbøvik.

#### *V o t e r i n g :*

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

**Presidenten:** Sak nr. 3 har intet voteringstema.

#### *Votering i sak nr. 4*

**Presidenten:** Presidenten foreslår at utviklingsministerens redegjørelse om utviklingspolitikken holdt i Stortingets møte den 9. mai 2000 vedlegges protokollen.

– Det anses vedtatt.

#### *Votering i sak nr. 5*

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i godkjenning av beslutning i EØS-komiteen nr. 12/2000 av 28. januar 2000 om endring av vedlegg XIX til EØS-avtalen (forbrukervern).

#### *V o t e r i n g :*

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

#### *Votering i sak nr. 6*

**Presidenten:** Under debatten har Jan Simonsen satt fram et forslag, på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om lovendringer som medfører:

– automatisk tilbakesendelse av mennesker som blir tatt i forsøk på å bli smuglet inn i Norge og

- innføring av straffebestemmelser for personer som frivillig lar seg smugle til Norge og oppholder seg her som illegale innvandrere.

## II

Stortinget ber Regjeringen gjennomføre tiltak for å styrke frekvensen av stikkprøvekontroller langs grensen.»

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:31 (1999-2000) – forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Siv Jensen og Jan Simonsen om å be Regjeringen skjerpe håndteringen av menneskesmugling, bifalles ikke.

### V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes komiteens innstilling med 90 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.34.30)

### S a k n r . 7

#### *Referat*

1. (232) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 (St.prp. nr. 61 (1999-2000))
2. (233) Revidert nasjonalbudsjett 2000 (St.meld. nr. 2 (1999-2000))  
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes finanskomiteen.
3. (234) Forsvarets investeringer (St.prp. nr. 58 (1999-2000))  
Enst.: Sendes forsvarskomiteen.
4. (235) ILOs 87. internasjonale arbeidskonferanse i Genève 1. – 17. juni 1999 (St.meld. nr. 32 (1999-2000))
5. (236) Forslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum og May Britt Vihovde om strakstiltak for bygging av billige boliger for unge i etableringsfasen (Dokument nr. 8:68 (1999-2000))
6. (237) Forslag fra stortingsrepresentantene Fridtjof Frank Gundersen og Siv Jensen om lovregulering av streikebryteri (Dokument nr. 8:69 (1999-2000))  
Enst.: Nr. 4, 5 og 6 sendes kommunalkomiteen.
7. (238) Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm og Terje Knudsen om salg av Statens eierandeler i AS Olivin (Dokument nr. 8:67 (1999-2000))  
Enst.: Sendes næringskomiteen.
8. (239) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteavgjørd nr. 150/1999 av 5. november 1999 om endring av vedlegg XIII (transport) til EØS-avtala (St.prp. nr. 57 (1999-2000))  
Enst.: Sendes samferdselskomiteen som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling gis.
9. (240) Ein del saker på Samferdselsdepartementets område (St.prp. nr. 60 (1999-2000))  
Enst.: Sendes samferdselskomiteen.
10. (241) Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, John I. Alvheim og Harald T. Nesvik om en trygdefinansieringsordning for pasienter som lider av raskt fremskridende eller alvorlig periodontitt (Dokument nr. 8:66 (1999-2000))  
Enst.: Sendes sosialkomiteen.
11. (242) Samtykke til tiltredelse til Europarådets avtale av 1. mai 1999 som oppretter gruppen av stater mot korrupsjon (GRECO) (St.prp. nr. 56 (1999-2000))  
Enst.: Sendes utenrikskomiteen.

Møtet hevet kl. 13.35.

---